

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali-alan koulutusohjelma

Seija Turunen

LEIKKI VARHAISKASVATUKSESSA
Opas leikin merkityksestä ja 3–5-vuotiaiden leikkitoiveista ohjauksen
työvälineeksi

Opinnäytetyö
Joulukuu 2013

OPINNÄYTETYÖ
Joulukuu 2013
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
p. (013) 260 6600

Tekijä
Seija Sinikka Turunen

Nimeke
LEIKKI VARHAISKASVATUKSESSA
Opas leikin merkityksestä ja 3–5-vuotiaan leikkitoiveista ohjauksen työvälineeksi

Toimeksiantaja
Kontiolahden kunta

Tiivistelmä

Tämä opinnäytetyö käsittelee leikin merkitystä varhaiskasvatuksessa. Leikki on lapsen elämää ja lapsella tulee olla riittävästi aikaa lapsilähtöiseen leikkiin. Lapsen kehitys tapahtuu leikin kautta ja kasvattajalla tulee olla herkkyyttä havainnoida lapsen yksilölliset kasvun ja kehittymisen tarpeet. Leikin laatua voidaan parantaa hyvillä leikkiolosuhteilla, myönteisellä suhtautumisella kotona, pihalla, päiväkodissa ja muualla. Leikki on välttämätön oppimisen väline, ja oppimista voi edistää tarjoamalla lapselle sellaista toimintaa, joka soveltuu parhaiten juuri lapsen ikään ja kehitystasoon.

Toteutin opinnäytetyön toiminnallisena opinnäytetyönä, jonka tuotoksena syntyi lasten kanssa yhdessä prosessoitu opas. Oppaan työstämiseen liittyi vanhempien lupa sekä arviointikierros. Oppaan toteutin ifolor-kuvakirjana. Opas sisältää tietoa erityisesti siitä, miten suuri merkitys leikillä on lapsen kokonaisvaltaiseen kehitykseen, ja miten omaehtoinen leikki on avain lapsen monipuoliseen oppimiseen. Lisäksi oppaassa on tuotu esille lasten ääni ja kasvatukseen perustuva yhteistyö lasten vanhempien kanssa.

Arvioinnin perusteella oppaan sisältö koettiin lapsilähtöiseksi ja kattavaksi. Joidenkin arviointiin vastanneiden mielestä joitakin aiheita olisi voinut avata hieman enemmän. Jatkossa voisi myös koulutuksen avulla kehittää päiväkotityöntekijän tietämystä leikin merkityksestä lapsen kokonaisvaltaiseen kehitykseen. Lisäksi voisi olla neuvoja aikuisen tehtävästä lasten ohjauksessa ja mitä aikuinen voi tehdä leikin hyväksi. Lapsen leikin merkitys voisi myös olla teemana päiväkodin vanhempainillassa.

Kieli

Sivuja 34

suomi

Liitteet 9

Asiasanat

lapsilähtöisyys, osallistaminen, leikki

THESIS
December 2013
Degree Programme in social studies

Tikkarinne 9
FI 80200 JOENSUU
FINLAND
Tel.+ 358 013 260 6600

Author
Seija Sinikka Turunen

Title
PLAY IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION
Guidebook of the importance of playing and the playing wishes of 3–5-year old's as a tool for child guidance.

Commissioned by town of Kontiolahti

Abstract

This thesis deals with the meaning of play in early childhood education. Playing is children's life, and that is why they should have enough time to play in their own terms. Child's development happens during their playing. That is why an educator should have the sensibility to observe child's individual needs concerning growth and development. Quality of the play can be improved by offering the child the best conditions to play. It is also important to react child's playing positively. Playing is necessary for children's learning and that learning can be improved by offering children the kind of activities which correspond to their age and development stage.

My study's nature was practice-based which was resulted in a guide that was made with the help of the children. I asked the children's parents' permission for making the guide and in the end I asked them to evaluate it. The guide was made with the help of a photo program. The guide includes information especially how important children's play is for children's comprehensive development and how spontaneous play is the key for children's diverse learning. In addition the guide provides children's voice and the education-based cooperation with the children's parents'.

According to the evaluation the content of the guidebook was experienced as child-focused and comprehensive. Some of the answerers thought that some of the subjects could have been told more precisely. In the future it would be good to improve the knowledge of the importance of children's play. Employees of the day-care center could then be more aware what an adult can do to support children's playing. Meaning of the children's play could also be a theme in day-care center's parent's night.

Language

Pages 34

Finnish

Appendices 9

Keywords

child-focused, involving, play

Sisältö

Tiivistelmä

Abstract

1	Johdanto	5
2	Lapsilähtöisyys varhaiskasvatuksessa.....	6
2.1	Varhaiskasvatus	6
2.2	Lapsilähtöisyys	8
3	Opinnäytetyön lähtökohdat/tehtävä.....	9
3.1	Leikki varhaiskasvatuksessa.....	9
3.2	Leikin merkitys ja rakenne	9
3.3	Leikin vaikutukset lapsen kehitykseen	11
3.4	Hyvät leikkiolosuhteet ja käytännöt.....	12
3.5	Leikin kautta tapahtuva lapsen oppiminen	13
3.6	Osallistaminen ja kasvatuskumppanuus	14
3.7	Kirjallinen materiaali suullisen ohjauksen tukena.....	16
4	Opinnäytetyön toteutus/prosessi.....	17
4.1	Toteutustapana toiminnallinen opinnäytetyö.....	17
4.2	3–5-vuotiaan leikki Metsätähden ryhmässä	18
5	Tuutko leikkiin mun kanssa -oppaan toteuttaminen	22
5.1.1	Oppaan suunnittelu.....	22
5.1.2	Oppaan toteutus	23
5.1.3	Käyttjäarviointi	24
6	Pohdinta.....	25
6.1	Prosessin ja oppaan tarkastelu suhteessa viitekehykseen ja tavoitteisiin sekä johtopäätökset	25
6.2	Oppaan ja toiminnan tarkastelu	26
6.3	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus.....	27
6.4	Ammatillisen kasvu ja kehitys opinnäytetyöprosessin aikana	29
6.5	Opinnäytetyön hyödynnettävyys sekä jatkotutkimus- ja kehittämisideat	30
	Lähteet.....	32–34

Liitteet

Liite 1 Oppaan kansi ja sisältö

Liite 2 Toimeksiantosopimus

Liite 3 Aikataulu

Liite 4 Luvan kysyminen vanhemmilta lasten osallistumisesta opinnäytetyön prosessiin

Liite 5 Leikin merkitys tiedote vanhemmille

Liite 6 Saatekirje

Liite 7 Oppaan arviointilomake vanhemmille

Liite 8 Oppaan arviointilomake henkilökunnalle

Liite 9 Kiitoskirje

1 Johdanto

Tässä opinnäytetyössä käsitellään leikin merkitystä päiväkotia Peltosirkun Metsätähden ryhmän varhaiskasvatuksessa. Leikin merkitys ja arvo sekä leikin pedagoginen ohjaus on tärkeää. (Lastentarhanopettajaliiton julkaisu 2004.) Leikkiminen vaikuttaa lapsen kokonaiskehitykseen ja leikkivän lapsen voi tavoittaa hänen omasta maailmastaan käsin. Omaehtoinen leikki on lapsen avain monipuoliseen oppimiseen. (Hintikka, Helenius & Vähänen 2004, 41–53.)

Leikkiä voidaan käyttää kaikessa toiminnassa. Leikin avulla voidaan lähestyä arkipäivän asioita, ja vaikeita asioita positiivisen toiminnan kautta. Lapsen kehitys tapahtuu leikin kautta. Leikki on luonnollinen tapa oppia: mielikuvitus kehittyy, lapsi oppii, yhteispeli ja ajattelu muuttuvat abstraktimmaksi, keskittymiskyky ja itsekuri paranevat sekä leikki auttaa lasta ymmärtämään maailmaa. (Vähänen 2004, 41–53.)

Lapsella tulisi olla riittävästi aikaa lapsilähtöiseen leikkiin. Toteutin opinnäytetyön toiminnallisena työnä, jonka tuotoksena syntyi lasten kanssa yhdessä prosessoitu opas (liite 1) leikin merkityksestä. Opas on luettavissa Karelia-ammattikorkeakoulun kirjastossa Joensuussa. Kohderyhmänä ovat 3–5-vuotiaat Peltosirkun päiväkodin Metsätähden ryhmän lapset. Opinnäytetyön toimeksiantaja on Kontiolahden kunnan Peltosirkun päiväkotia (liite 2).

Päiväkotia Peltosirkun Metsätähden ryhmän päiväohjelmaa ohjasi oman työni suunnittelua ja työstämistä. Hankkeelle on tyypillistä muun muassa lapsilähtöisyys ja yhteistyö varhaiskasvatuksen ammattilaisten kanssa. Hyödynsin myös kasvatuskumppanuuteen perustuen yhteistyötä lasten vanhempien kanssa. He toimivat lastensa asiantuntijoina oppaan suunnittelussa sekä arvioinnissa.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli myös tuoda lasten ääni kuuluviin päiväkodin 3–5-vuotiaiden lasten toimintoja kehitettäessä, ja nostaa esille leikin merkitys lapsen kehityksessä, unohtamatta kasvatuskumppanuuteen perustuvaa yhteistyötä lasten vanhempien kanssa. Osallistin vanhempia yhteiseen keskusteluun leikin merkityksestä, lapsen kehityksestä, sekä lapsilähtöisestä varhaiskasvatuksesta.

Opinnäytetyön tehtävänä oli luoda opas, joka välittää lukijalleen tietoa leikin merkityksestä. Tämän avulla voidaan vaikuttaa lapsen kehitykseen. Oppaasta on hyötyä päiväkodille, lapsille ja vanhemmille sekä niille, jotka ovat kiinnostuneita varhaiskasvatuksesta.

Oppaan tuotantoprosessissa oli tärkeää, että lapsilla on ollut monipuolista ja elämyksellistä toimintaa, jota käsitellään tarkemmin luvussa 5.3. Tuokioiden suunnittelussa ovat olleet mukana päiväkodin henkilöstö ja lapset. Tekemäni opas sisältää tietoa myös siitä, mitä 3–5-vuotiaat haluavat leikkiä päiväkotipelto- ja metsätoiminnassa. Lisäksi oppaan sisällössä käsitellään lapsilähtöisyyttä, leikin kautta tapahtuvaa lapsen oppimista ja osallistamista. Oppaassa kerrotaan myös hyvistä leikkiolosuhteista ja -käytännöistä, leikin ja liikunnan merkityksestä sekä tunteista ja kuvallisesta ilmaisusta.

2 Lapsilähtöisyys varhaiskasvatuksessa

2.1 Varhaiskasvatus

Suomalainen varhaiskasvatusjärjestelmä on kansainvälisessä vertailussa mitattuna korkeatasoinen (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:28).

Subjektiiivinen päivähoito-oikeus säädettiin 1985 päivähoitolainuudistuksessa ja se tarkoittaa jokaisen lapsen yhdenvertaista oikeutta varhaiskasvatukseen.

Varhaiskasvatus on lapsen kotona, päivähoidossa, koulussa, harrastuksissa ja eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lapsen tervettä kasvua, kehitystä ja oppimista. Yhteiskunnan järjestämä ja valvoma varhaiskasvatus koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:28.)

Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa, jossa lapsen omaehtoinen leikki on keskeisessä asemassa. Lähtökohtana on laaja-alaiseen, monitieteiseen tietoon ja tutkimukseen sekä varhaiskasvatuksen menetelmien tuntemiseen perustuva, kokonaisvaltainen näkemys lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. (Sosiaali- ja terveysministeriön

selvityksiä 2009:28.) Varhaiskasvatusta toteutetaan yhteistyössä lasta ja perhettä palvelevan verkoston kanssa, jossa ovat osallisina sosiaali-, terveys- ja opetustoimi sekä erilaiset lapsi- ja perhetyötä tekevät järjestöt, yhteisöt ja seurakunnat varhaiskasvatuspalveluineen. (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2002:9.)

Suomessa päivähoitopalvelujen lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus ovat siirtyneet vuoden 2013 alusta sosiaali- ja terveysministeriöstä (STM) opetus- ja kulttuuriministeriölle (OKM). Varhaiskasvatuksen ohjausjärjestelmä jakautuu tällä hetkellä valtionhallinnossa kahden ministeriön toimialalle.

Päivähoito ei ole enää vuoden alusta sosiaalihuoltolain mukainen sosiaalipalvelu, mutta siihen sovelletaan edelleen joiltakin osin myös sosiaalihuollon lainsäädäntöä. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja Terveiden hyvinvoinnin laitoksen tehtävät säilyvät päivähoiton osalta toistaiseksi ennallaan, mutta niiden päivähoitoon liittyvien tehtävien ohjaus edellyttää jatkossa STM:n ja OKM:n yhteistyötä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013).

Useat kunnat ovat jo siirtäneet päivähoiton hallinnon tehtävät sivistys- ja opetushallinnon yhteyteen. Keskeistä on varhaiskasvatuksen ohjaus ja kehittäminen yhtenä toiminnallisena kokonaisuutena. Myös kansainvälinen kehityssuunta on kohti yhtenäistä kasvatusta- ja koulutusjärjestelmää, jossa varhaiskasvatus ja kouluopetus muodostavat eheän kokonaisuuden toiminnallisesti, sisällöllisesti ja hallinnollisesti. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013.)

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisiin linjauksiin on koottu suomalaisen varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet sekä kehittämisen painopisteet. Varhaiskasvatus on osa elinikäistä oppimista. Ensisijainen oikeus ja vastuu lasten kasvatuksesta ja hyvinvoinnista on lasten vanhemmilla. Yhteiskunnan tehtävänä on tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Hoidon, kasvatuksen ja opetuksen tulee muodostaa saumaton kokonaisuus, joka tukee joustavasti jokaisen lapsen yksilöllisiä kehityspiirteitä. Yhteiskunnan järjestämässä varhaiskasvatuksen palveluissa yhdistyvät lapsen oikeus varhaiskasvatukseen ja vanhempien oikeus saada lapselleen päivähoitopaikka. (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:28.)

2.2 Lapsilähtöisyys

Tavoitteena on, että palvelujärjestelmää kehitetään lasten ja perheiden tarpeista lähtien. Linjauksissa painotetaan eri hallintokuntien yhteistyön tärkeyttä lasten ja perheiden varhaiskasvatuspalveluiden järjestelyissä sekä vanhempien ja henkilöstön kasvatuksellista kumppanuutta. (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:28.)

Varhaiskasvatuksessa tulee kunnioittaa lapsen persoonaa, yksilöllisyyttä, hänen ainutkertaisia tarpeitaan ja kiinnostuksen kohteitaan. Lapsilähtöisessä ajattelussa lapsi tulisi nähdä toimijana omassa sosiokulttuurisessa kontekstissaan. Lapsilähtöisen pedagogiikan haasteena on rakentaa opetus lasten omille elämismaailmoille ja kokemuksille. Kasvattajalla tuleekin olla herkkyyttä havainnoida lasten yksilölliset kasvun ja kehittymisen tarpeet, tiedostaa sekä ottaa ne huomioon kasvatuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. (Heikka, Hujala & Turja. 2009, 4.)

Aikaisemmin puhuttiin lapsikeskeisyydestä, nykyisin lapsilähtöisyydestä. Lapsikeskeisyyttä/lapsilähtöisyyttä yhdistää lasten tarpeiden ensisijaisuus. Monesti lapsilähtöisyyttä kannatetaan ja aikuiskeskeisyyttä kavahdetaan. Lapset eivät voi johtaa toimintaa, se on aikuisten tehtävä. Aikuiset eivät saa vierittää omia tehtäviään lasten harteille. Kun yhdistää aikuisjohtajuuden sellaiseen lapsilähtöisyyteen, joka painottaa lasten mahdollisuuksia omakohtaisen merkityksen luomiseen ja antaa se lapselle mahdollisuuden vaikuttaa tarkoituksenmukaisesti itseään koskeviin asioihin. (Kalliala 2012, 47–48.)

Lapsella on velvollisuus noudattaa sääntöjä, mutta hänellä on oikeus myös tunteisiinsa. Työntekijällä tulisi olla käsitys lapsen kehitysvaiheista. Lapsilähtöisyyden ihannetta ei tulisi yhdistää lasten osallisuuden vaatimukseen. Jos toinen lapsi on kiusannut toista, päätetään lasten kanssa yhdessä miten menetellään, vaikka ”vertaismenettelyä” voidaan kuitenkin pitää parempana kuin sitä, että aikuinen ottaa ohjat käsiin ja puuttuu ryhdikkäästi kiusaamiseen. Kun aikuinen käyttää avointa auktoriteettia, ammattiroolin tulee olla lämmin, myönteinen, ak-

tiivinen ja oikeudenmukainen. Valtaa käytettäessä on muistettava, että sitä on käytettävä lasten hyväksi eikä vastaan. (Kalliala 2012, 50.)

Lapsilähtöisyyden pedagogisia ja kulttuurillisia tulkintoja ajatellen, onko meidän yleisesti hyväksytyjä periaatteita vaikea soveltaa käytäntöön, niin kuin Kalliala (2012) kirjoittaa: ”Jääkö lapsilähtöisyys pelkäksi fraasiksi, jonka merkitys ei ole selvillä käytännön työntekijälle.” Kalliala on siteerannut varhaiskasvatuksen professori Eeva Hujalaa, jonka mielestä lapsilähtöisyys perustuu lapsen yksilöllisyyden kunnioittamiseen ja tarpeiden tunnistamiseen. Varhaiskasvatuksessa leikki on tärkeää, koska leikissä omaehtoinen oppiminen toteutuu luontevammin. Aikuisen tulee uskoa lapsen spontaaniin kykyyn, sekä haluun oppia ja kasvaa. Lapsesta kumpuavat kasvatuksellisen prosessin tavoitteet, sisällöt ja menetelmät. (Hujala 2008; Kallialan 2012, 50 mukaan.)

3 Opinnäytetyön lähtökohdat/tehtävä

3.1 Leikki varhaiskasvatuksessa

Opinnäytetyön tarkoituksena oli lapsilähtöisyyden ja leikin merkityksen tarkastelu varhaiskasvatuksessa sekä oman ammatillisen osaamiseni kasvattaminen. Pidän tärkeänä, että päiväkodissa ja perheissä herää keskustelua lapsilähtöisestä toiminnasta sekä leikin merkityksestä 3–5-vuotiaiden lasten kehitykseen. Toiminnallisen opinnäytteen tavoite on tuottaa lapsilähtöisesti, yhdessä lasten kanssa, leikkejä ja toimintatapoja. Näistä kokemuksista koostan oppaan, TUUTKO LEIKKIIN MUN KANSSA? Opas leikin merkityksestä ja 3–5-vuotiaiden leikkitoiveista ohjauksen työvälineeksi.

3.2 Leikin merkitys ja rakenne

Opinnäytetyön keskeisinä käsitteinä ovat leikin merkitys ja rakenne, leikin vaikutukset lapsen kehitykseen, lapsilähtöisyys, päiväkodin kulttuuri, lapsen kulttuuri,

osallistaminen ja kasvuympäristö. Varhaiskasvatuksen leikkitoiminnasta on monenlaisia määritelmiä. Todellinen leikki kattaa koko lapsen maailman ja antaa ominaisvärinsä kaikkiin lapsen toimiin. Aito leikki on omaehtoista ja itseohjautuvaa. Piers ja Millet Landau vertaavat leikkiä jonkinlaiseen näyttelemiseen: oman leikkinsä kirjoittajana lapsi kuvaa oman sisäisen ja ulkoisen maailmansa tapahtumia. Leikit ovat siis näytelmien tavoin ihmisen tilan vertauskuvia, ja samalla avain sen ymmärtämiseen. (Piers & Millet Landau 1982, 9–10.) Ranskalainen Roger Callios määrittelee leikin toiminnaksi, joka on vapaaehtoista, ennakoimattomaa, tuottamatonta, säännönmukaista ja kuvitteellista (Roger Callios 1961, Lastentarhanopettajaliitto 2004 mukaan).

Leikki on välttämätön oppimisen väline. Oppimista voi edistää tarjoamalla lapselle toimintaa, joka soveltuu parhaiten juuri hänen ikäänsä ja kehitystasoonsa. Leikin merkitys lapsen kehityksessä on tärkeä. Hyvät leikkiolosuhteet ja lapsilähtöisyys luovat edellytykset leikin kautta tapahtuvaan oppimiseen. Lapsella tulee olla aikaa riittävästi lapsilähtöiseen leikkiin. (Pleshette Murphy 2010, 67–123.)

Leikki on lapsen elämää. ”Leikkivien lasten tulee saada näkyä ja kuulua.” Myönteinen suhtautuminen kotona, pihalla, päiväkodissa ja kaikkialla olisi suotavaa. Lapselle merkitsee paljon millaista päivähoitoa lapsi saa päiväkodissa tai kotona. On kysymys määrästä ja laadusta, lapsen iästä ja yksilöllisistä ominaisuuksista. (Kalliala 2012, 15.)

Kasvatuksen puheenvuorossaan ”Leikistä totta” -kirjassa ohjataan aikuisia ymmärtämään, että omaehtoinen leikki on avain lapsen monipuoliseen oppimiseen. Lapsi oppii parhaiten omasta toiminnasta. Toiset ihmiset voivat vaikuttaa kuitenkin siihen, mistä lapsi kiinnostuu ja mitä hän voi oppia. (Hintikka, Helenius & Vähänen 2004, 8–85.)

Leikki voidaan luokitella monilla eri tavoilla:

”Se voi olla esimerkiksi vapaata, itseohjautuvaa, aitoa ja omaehtoista”. Lapset keksivät omaehtoiisiin luoviin leikkeihinsä itse sisällön ja muodon. Omaehtoisissa leikissä lapset muuntavat arjen tapahtumia omien kokemusten, käsitystensä, elämystensä ja konkreettisten tietojensa pohjalta leikkiin sopivaksi. (Vähänen

2004, 41.) Aikuinen vastaa lasten aloitteisiin, havainnoi leikkiä, ohjaa ja rikastuttaa sitä. Kasvattajat käyttävät leikkiä lasten tietojen kartuttamiseen ja kokemusten syventämiseen. (Hintikka ym. 2004, 43.)

Ohjatussa leikissä kasvattajat käyttävät leikkiä lasten tietojen ja taitojen kartuttamisen ja kokemusten syventämisen menetelmänä. Leikin avulla kehitetään kielellisiä valmiuksia, rikastetaan mielikuvitusta sekä harjoitellaan liikunnallisia taitoja ja lisäksi opitaan sosiaalisia taitoja, toisen asemaan asettumista sekä käsittelemään tunteita ja kertomaan niistä. Sveitsiläinen psykologi Jean Piaget jakoi leikin kehityksen kolmeen vaiheeseen: esinetoimintaleikit, symbolileikit (johon sisältyy roolien ja roolileikkien kehitys) ja sääntöleikit. (Nieminen & Korpela 2004, 7.)

3.3 Leikin vaikutukset lapsen kehitykseen

Omaehtoinen leikki on avain lapsen monipuoliseen oppimiseen. Leikkiä voidaan käyttää kaikessa toiminnassa. Lapsen kehitys tapahtuu leikin kautta. Leikki on luonnollinen tapa oppia; mielikuvitus kehittyy, yhteispeli ja ajattelu muuttuvat abstraktimmaksi, keskittymiskyky ja itsekuri paranevat. Lisäksi leikki auttaa lasta ymmärtämään maailmaa. (Vähänen 2004, 41–53.)

Erilaisissa roolileikeissä ja mielikuvitusleikeissä kavereiden kanssa leikittäessä lapsen neuvottelutaito paranee. Liikunnan monipuolistuttua lapsi pystyy käyttämään erilaisia välineitä, ja sitä kautta tasapaino sekä hienomotoriikka saavat harjoitusta. Matkimalla ja tekemällä lapsi alkaa ottaa arkipäivässä tarvittavia taitoja haltuunsa. Havainnoimalla tiedollinen taso kehittyy. Satujen ja tarinoiden kautta empatiakyky kehittyy. Muistojen ja kokemusten muuttamista tarinoiksi on hyvä harrastaa. (Kontiolahden varhaiskasvatussuunnitelma 2013.) Kädentaito ja luovuus ovat myös tärkeitä. Yrityksen ja erehdyksen kautta tulee lapselle kokemuksia sekä pettymyksen sietämisen harjoittelua. (Hujala, Purola, Parrila & Niiva 2007, 56–62.)

3.4 Hyvät leikkiolosuhteet ja käytännöt

Leikille on hyvä varata riittävästi aikaa ja tilaa. Leikkiä varten on hyvä varata valmiiksi sopivat lelut, ja jakaa lapset sopiviin leikkiryhmiin. Ohjaajan tulee seurata leikkiä, mallileikkiä, havainnoida ja valvoa. Hänen tehtävänä on järjestää lapsille ehjät ja ajanmukaiset lelut. Lasta tulee kannustaa mielikuvitukseen ja leikkiin erilaisten kavereiden kanssa sekä rohkaista arempaa lasta. Monipuolisuutta leikkiin saadaan välineitä vaihdellen. Oman lelun tuominen päiväkotiin on myös lapsista tärkeä, samoin sisä- ja ulko- sekä roolileikit. Lasten itse keksimiin ja aloittamiin leikkeihin tulee olla aikaa riittävästi. Leikin loputtua on tärkeä muistaa leikin raivaaminen. (Kontiolahden kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2013.)

Aikuisen olisi tärkeää ottaa huomioon, että lapsi pystyisi kasvattamaan leikistä syntyvää sietokykyään. Aikuinen voi sopia lapsen kanssa rajoista, missä saa leikkiä ja miten lelujen kanssa toimitaan leikin päätyttyä. On tärkeää, että aikuinen arvostaa lapsen leikkiä ja järjestää omat askareensa niin, että lapsen leikillekin jää tilaa. Leikkiin tarvittavan rekvisiitan ei tarvitse olla hienoa ja ostettua (Hintikka 2004, 18). Lapselle riittää usein pahvilaatikko, josta hän voi tehdä itse tarvitsemansa lelun. Sohvat, tyynyt ja matot sopivat hyvin laivojen ja muiden kulkuneuvojen rakentamiseen. Helposti siirrettävät tuolit, pöydät, kangas, matot ja hyllyt ovat hyviä leikin rakennustarpeita. Askartelutarvikkeet, kynät, paperi, liima ja vaatteet ovat nekin käyttökelpoisia. Myös luontoa leikkipaikkana ja luontomateriaaleja kannattaa hyödyntää mahdollisuuksien mukaan. (Vähänen 2009, 43.) Lapsen leikkejä ei saa rikkoa eikä rekvisiittaa heittää pois kysymättä. Lapsen onnellisuus muodostuu tavallisesta elämästä ja arjen leikeistä. Lapsen elämä ei saa olla liian ohjelmoitua, vaan lapselle tulee jäädä riittävästi aikaa leikkiä. Leikin rajat tehoavat, kun lapsi tuntee, että aikuinen arvostaa hänen tapaansa ajatella ja toimia. (Hintikka 2004, 11–24.)

Päiväkodin kulttuuriin kuuluu luoda turvallisuuden tunnetta lapselle. Turvallinen varhaiskasvatus muodostuu fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten tekijöiden kokonaisuudesta. Kasvattajalla tulisi olla herkkyyttä huolta ja samalla kannustaa omatoimisuuteen.

Johdonmukainen ja tasavertainen kohtelu kasvattaa lapsen omaa oikeudentajua. (Kontiolahden kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2013.)

Päivähoidon yleiset pedagogiset säännöt asettavat reunaehdoja myös lapsen vapaalle leikille. Reunaehtoihin vaikuttaa lasten ohjauksen taso ja ikävaihe. Vapaassa leikissä lapset voivat kehittää keskinäisiä suhteita, harjoitella vuorovaikutusta ja omien tavoitteiden asettelua. Leikissä kunnioitetaan lapsen aloitteita ja leikin sääntöjä. (Helenius & Korhonen 2012, 69–70.)

3.5 Leikin kautta tapahtuva lapsen oppiminen

Lapsen oppimisprosessia tulisi tukea ja ohjata pedagogisin keinoin lapsen henkilökohtaisten oppimistavoitteiden suuntaisesti. Oppimisen pedagogiikan keskiössä on lapsen oma aktiivisuus ja siihen rakentuva oppiminen (Heikka, Hujala & Turja, 2009, 5). Leikin kautta lapsi oppii uusia asioita ja leikki kehittää lasta kokonaisvaltaisesti. Se kehittää mm. lapsen sosiaalisia taitoja, kieli- ja vuorovaikutustaitoja, ajattelua, motoriikkaa, luovuutta, mielikuvitusta ja itsetuntoa. (Niemi-nen & Korpela 2004, 24.)

Ranne (2005) sanoo, että sosiaalipedagogisessa toiminnassa keskeisintä on arkilähtöisyys, yhteisöllisyys ja dialogisuus. Ammattihenkilön on kyettävä dialogiseen vuorovaikutukseen. Tämä tarkoittaa, että lapsi on tasavertainen osallinen, subjekti. (Ranne 2005, 14–18.) Ammattilaisen tulee tunnistaa lapsen tunteet ja tarpeet, sekä pystyä tarjoamaan lapselle turvallinen aikuissuhde. Lisäksi ammattilaisen tulee vahvistaa lapsen itsetuntoa, mielikuvitusta, luovuutta, osallisuutta, mielipiteiden ilmaisua ja kuulluksi tulemistä. Ammattilaisen tulee luoda lapselle vuorovaikutussuhteita muihin lapsiin ja aikuisiin sekä rakentaa leikin avulla lapselle mahdollisuuksia harjoitella sosiaalisia ym. taitoja. Lapsella tämä kaikki tapahtuu leikin kautta. (Ammattieettinen lautakunta 2005.)

Lapsilla ja aikuisilla on oma kulttuurinsa. Lapset tunnistavat eron jo varhain. Lapsilla on omat keinonsa, joilla he sovittavat nämä kaksi maailmaa yhteen. Jokainen lapsi tarkastelee maailmaa myös omalla yksilöllisellä tavallaan.

Lapsille ensisijaista on sosiaalinen yhdessäolo, ei toiminnan sisältö. Lapset ovat toisilleen sosiaalisia peilejä. He vertailevat kokemuksia, ajatuksia, valintoja ja aikomuksia ja siten muodostuu yhteinen normisto sekä ryhmä- ja yksilöidentiteetti. Sivusta seuraaminen ja vaeltelu ovat lapselle tärkeää suuntautumista ympäristön tapahtumiin. Lapset suosivat toiminnallisesti eriytymättömiä, muuntautuvia tiloja. Ryhmässä voi painottua aikuisten hallinnan kulttuuri, jossa aikuiset hallitsevat lapsia aikatauluin, tilajärjestelyin ja säännöin tai lasten omatoimisuuden kulttuuri, jossa aikuiset siirtävät vähitellen valtaa lapsille: lapset sisäistävät säännöt ja saavat vastuuta ja voivat vaikkapa toimia ”varaopettajina.” (Turja 2004, 16–17.)

3.6 Osallistaminen ja kasvatuskumppanuus

Osallistamisen lähtökohtana on kuunnella lapsia ja tarttua hetkiin, joista voi kasvaa aitoa osallistamista (ks. sivu 16). Olennaista on omaksua uudenlainen näkökulma, jossa lapset ovat osaavia, päteviä ja arvokkaita. Lapsen tutustuttaminen käsittelevään aiheeseen konkretisoi sitä, motivoi toimintaan ja antaa pohjan käytännön suunnitelmille. Toteutus tulisi tehdä siten, että mahdollisimman moni lapsi voisi osallistua kartoituksen tekemiseen. Osallisuus vaatii aikaa. Aikuisen rooli on olla osallistumisen mahdollistajana ja tukijana. Lapset ovat yhdenvertaisina toimijoina, jolloin jokainen saa äänensä kuuluviin. Osallistamisen onnistuminen vaatii ahkeraa tiedottamista, toiminnallisia ja aktivoivia menetelmiä sekä palkitsemista. (Verkka 2008, Turja 2012, 41–53 mukaan.) Toiminnan arvioiminen lasten kanssa on tärkeää. Tavoitteena osallistamisessa on osallistumisen taitojen kehittyminen ja toiminnan parantaminen. Osallistamisen kautta lapsi oppii näkemään itsensä yhteisön jäsenenä, jolla on merkittävä ja mielekäs rooli. Yhteisöllisyys ja yhteenkuuluvuuden tunne vahvistuvat. Osallistamisen kokemus estää ulkopuolisuuden tunnetta, turhautumista ja ilkivaltaa. Osallistamisen haasteita ovat, että aikuisen on uskaltauduttava prosesseihin joiden lopputulos ei ole etukäteen tiedossa ja hän saa olla tasaveroinen toimija. Lasten osallistaminen ja osallistuminen ovat joskus hitaita prosesseja. Aikuisella on suuri kiusaus joututtaa niitä tekemällä itse. (Verkka 2008, Turja 2012, 41–53 mukaan.)

Osallistamisprosessi on parhaimmillaan kun aikuiset osallistavat lapsia, lapset osallistavat toisiaan sekä aikuiset ja lapset osallistuvat, kun aikuiset ja lapset työskentelevät yhdessä yhteisen päämäärän hyväksi. Osallistamisen tavoitteena on laadukas oppimisprosessi ja toiminnan vaikuttavuus, lapsen voimattomuuden tunteen kääntäminen haluksi ja taidoksi toimia. Osallistumisprosessit ovat aluksi usein osallistamisprosesseja, joissa harjoitellaan tärkeitä osallistumisen taitoja. Aikuinen on usein aloitteen tekijänä – näyttää ja opettaa millaista toimintaa tavoitellaan. Lastenkasvatuksessa kuuntelu, kannustus, kysyminen, lapsen kunnioittaminen ja kiittäminen ovat tärkeitä. Aikuisten tehtävä on ylläpitää toimintaa. Osallistumisprosessin päämääränä on lasten omaehtoinen ja aktiivinen osallistuminen. (Verkka 2008, Turja 2012, 41–53 mukaan.) Lapsen ja ryhmän leikkitaitojen kehitymisessä aikuisen rooli on aina tärkeä. Aikuisen esimerkki ja vaikutus ovat kuitenkin aivan erilaisia leikin eri tyypeissä ja vaihtelevat lapsen kehityksen eri vaiheissa. Ensileikit ovat yhteisiä aikuisten kanssa. Lapsen iän myötä aikuisen rooli leikissä on enemmän leikin mahdollistajana ja ohjaajana kuin osallisena leikkiin. (Lastentarhaliiton julkaisu 2004, 6–8.)

Varhaiskasvatuksessa lapsilähtöisyys ja lapsen osallistaminen on tärkeää. Meidän tulisi järjestä lapselle mahdollisuus kokea monipuolisia elämyksiä musiikin, teatterin ja draaman avulla. Toiminnassa tulee korostua tekemisen ilo ja luottamus omiin taitoihin. (Verkka 2008, Turja 2012, 41–53 mukaan.)

.) Musiikki antaa ravintoa lapsen erilaisille ajatteluprosesseille ja tunnekokemuksille. Lapsen maailmassa musiikki on leikin ja fantasian tila. Musiikillinen oppimisympäristö herkistää lasta kuunteluun ja rohkaisee sekä kehittää häntä musiikilliseen itseilmaisuun, laulamiseen, liikkumiseen, soittamiseen, maalaamiseen sekä tanssimiseen. (Ruokonen 2009, 22.) Lasta voidaan ohjata taiteen pariin, innostaa leikkiin ja aktivoida luovuutta nukketeatterin avulla. (Baric´ 2009, 36.) Teatterissa keskeisintä on esityksen valmistaminen, kun taas draamassa, kuten leikeissä, keskitytään enemmän toimimiseen. Draamatyöskentely yhdistää leikin ja kasvatuksen teatterin keinoihin. (Toivanen 2009, 30.)

Kasvatuskumppanuudessa korostetaan tasavertaisuutta, jonka tavoittelemisen kyseenalaistaa perinteisen käsityksen osapuolten keskinäisestä suhteesta. Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhempien ja päivähoiton henkilöstön

tietoista sitoutumista toimintaan yhdessä lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa. Lapsen mahdollinen tuentarpeen tunnistaminen mahdollisimman varhain ja kasvatuskumppanuuden ilmapiirin säilyttäminen on tärkeä myös ongelmatilanteissa. (Kalliala 2012, 93–94.)

Ammattilaisena meidän tulee tukea vanhempaa lapsen kasvattamisessa sekä tulee olla rohkeutta puuttua varhaisesti ja kertoa vanhemmille, jos lapsi voi pahoin tai kehityksessä on ongelmia. Kasvattajana tulee pyrkiä avoimeen vuorovaikutukseen vanhempien kanssa. Vasu eli varhaiskasvatussuunnitelma tehdään lapselle päivähoidossa yhdessä päiväkodin henkilökunnan sekä vanhempien kanssa. (Ammattieettinen lautakunta 2005.)

3.7 Kirjallinen materiaali suullisen ohjauksen tukena

Vuorovaikutuksessa on vähintään kaksi osapuolta sekä sanoma/viesti, joka kulkee ihmisten välillä. Oleellisia asioita onnistuneessa vuorovaikutuksessa on, osaako toinen osapuoli lähettää sanoman ymmärrettävässä muodossa, kuuleeko vastaanottaja sen ja miten hän sen tulkitsee (Mäkisalo 2011, 99). Ohjauksen lisäksi tarvitaan kirjallista ohjausmateriaalia. Oppaan tarkoituksena on tukea ohjauskeskustelussa käsiteltyjä asioita leikin merkityksestä lapsen kehitykseen.

Opasta voi hyödyntää työntekijän työvälineenä esimerkiksi uuden työntekijän ohjauksessa/perehdyttämisessä. Opas sisältää pohdiskeluvia kysymyksiä, jotka herättävät keskustelua ja ajatuksia leikin merkityksestä sekä uusi työntekijä voi perehtyä päiväkodin kulttuuriin. Opas herättää keskustelua ja ajatuksia leikin merkityksestä lapsen kehitykseen, miten lapsilähtöisyys näkyy käytännössä päiväkodin arjessa ja minkälainen rooli aikuisella ja lapsella on ryhmässä sekä miten työntekijät ottavat lapsen yksilöllisyyden huomioon. Siinä kerrotaan myös miten leikin avulla voidaan lähestyä arkipäivän asioita, ja vaikeitakin asioita positiivisen toiminnan kautta.

Opas korostaa lapsilähtöisyyttä ottamalla esille lasten äänen päiväkodin 3–5-vuotiaden lasten toimintoja kehitettäessä. Lisäksi se nostaa esille leikin merki-

tyksen lapsen kehityksessä, unohtamatta kasvatuskumppanuuteen perustuvaa yhteistyötä lasten vanhempien kanssa. (ks. opas, 38.)

4 Opinnäytetyön toteutus/prosessi

4.1 Toteutustapana toiminnallinen opinnäytetyö

Opinnäytetyö oli projekti. Projektista on monenlaisia määritelmiä. Projekti merkitsee ideaa sekä menetelmää jonkin tavoitteen ja tuloksen saavuttamiseksi että myös sitä työtä, jonka avulla tulos aiotaan saavuttaa. (Anttila, 2001, 11.) Projekti ei ole jatkuvaa toimintaa, vaan projektilla on selkeästi määriteltävissä oleva alku ja loppu. Jokainen projekti on ainutkertainen kokonaisuus, jota ei voi toistaa täysin samanlaisena. Systemaattinen projektityömuotoinen työ pitää sisällään tietyt kriteerit: ainutkertaisuus, tavoitteellisuus, suunnitelmallisuus, ongelmakeskeisyys, yhteistoiminnallisuus, tehokkuus, jäsentyneisyys, kurinalaisuus ja yhteinen arvoperusta. (Anttila, 2001, 12–14.)

Toteutin opinnäytetyön toiminnallisena opinnäytetyönä, jossa on tutkimuksellisia piirteitä. Toimintatutkimuksen lähtökohtana on, että tutkimusta tehdään aidoissa oloissa siten, että siitä on mahdollisimman paljon käytännön hyötyä. Opinnäytetyönprosessissani vuorottelivat suunnittelu, toiminta, havainnointi ja arviointi. Toimintatutkija kuuluu henkilökohtaisesti siihen sosiaaliseen yhteisöön, jota hän tutkii. Tutkija voi hyödyntää erilaisia kenttätöiden ja aineiston käsittelyn menetelmiä. Käytännön toiminnan suunnittelu ja toteutus ovat tutkimuksen tärkeitä vaiheita. Kun pohditaan mitä tietäminen ja todellisuus ovat, tarkastelun lähtökohtana ovat klassiset ja filosofiset totuusteoriat sekä ajankohtainen keskustelu realismista ja konstruktivismista. (Heikkinen, Rovio & Syrjälä 2007, 9–10.)

Koko prosessista syntyi opas ja opinnäytetyön raportti, joka sisältää tietoperustan sekä raportin opinnäytetyön toteuttamisesta. Lähdin liikkeelle selvittämällä mahdollisuutta toiminnallisen opinnäytetyöni tekemiseen päiväkodissa. Lukupiirissä käsitelimme aihe suunnitelmaa 16.11.2012, jonka jälkeen aloin koota opinnäytetyön tietoperustaa. Sain toimeksiannon maaliskuussa 2013

Tiedonkeruumenetelmänä käytin oppaan suunnittelussa dialogista keskustelua päiväkodin johtajan, työyhteisön henkilöstön, lasten sekä vanhempien kanssa. Dokumentoin keskustelut lasten, vanhempien ja työyhteisön henkilöstön kanssa sekä huomioin ne opasta toteuttaessani. Lisäksi pyysin kirjallista palautetta oppaan toteuttamisesta (ks. sivut 22–23). Osallistin vanhempia yhteiseen keskusteluun leikin merkityksestä lapsen kehitykseen sekä lapsilähtöisestä varhaiskasvatuksesta. Keskustelun herättämiseksi lähetin vanhemmille tiedotteen (liite 5), jossa oli teemana leikin merkitys. Olin mukana toteuttamassa yhteistä ulkoilutapahtumaa yhdessä lasten ja työntekijöiden kanssa.

4.2 3–5-vuotiaan leikki Metsätähden ryhmässä

Toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa on hyvä huomioida lapsen ikä, kehitystaso, erityistarpeet, kulttuuritausta ja lapsen oma leikkikulttuuri. Kasvattajalla tulee olla herkkyyttä havainnoida lasten yksilölliset kasvun ja kehittymisen tarpeet ja tiedostaa sekä ottaa ne huomioon kasvatuksen suunnittelussa ja toteutuksessa (Heikka, Hujala & Turja 2009, 41–58).

Lapsilähtöiseen oppimisen pedagogiikkaan pyritäessä on keskeistä ymmärtää lapsen oppimisen olevan jatkuva prosessi, joka ilmenee jokapäiväisissä toiminnoissa. Oppiminen ei edellytä erillistä opetustuokiota, esikoulukirjoja tai kirjallisia tehtäviä. Lapsen omat kiinnostuksen kohteet, arkipäivän kokemukset ja niistä nousevat ongelmat ovat oppimisen lähtökohtana. Lapsi oppii parhaiten tietoja ja taitoja jotka kiinnostavat häntä. Lapselle on annettava mahdollisuus itse yrittää, erehtyä ja korjata virheitään. Lapselle täytyy antaa vastuu omasta oppimisestaan, aikuinen on tukena tarvittaessa. (Hujala, Purola, Parrila & Nivala 2007, 56–62.)

Kasvattajan tehtävänä on mahdollistaa lapsen omaehtoisen oppimisprosessin toteutuminen, omaehtoinen tutkiminen, kokeilu ja oivaltaminen. Lapsilähtöinen pedagogiikka korostaa lapsen yksilöllisen ja omaehtoisen oppimisprosessin tukemista. Kuitenkin oppiminen perustuu lapsen vuorovaikutukseen aikuisen ja

vertaisryhmän kanssa. Suurimmista pedagogisista virheistä, mitä aikuinen voi tehdä, on rohkaista lapsi näkemään aikuinen kysymysten kysyjänä ja lapsi niihin vastaajana. (Hujala ym. 2007, 56–62.)

Se, säilyttääkö lapsi aktiivisuutensa kysymysten esittäjänä ja tiedon etsijänä on suuresti riippuvainen siitä, miten aikuiset suhtautuvat lapsen kysymyksiin (Riihelä 1996). Aikuisella on valta joko tukahduttaa tai tukea lasten kysymistä; parhaimmillaan lapsen esittämä kysymys voi toimia yhteisen oppimisprosessin lähtökohtana. Leikissä lapsen oppimisen perusta rakentuu toiminnallisuuden, elämyksellisyyden ja leikin ympärille. (Riihelä, Hujala ym. 2007, 56–62 mukaan.) Lapsen ja lapsiryhmän leikkitaitojen kehittämisessä aikuisen rooli on aina tärkeä. Aikuisen esimerkki ja vaikutus on kuitenkin aivan erilainen leikin eri tyypeissä ja vaihtelee lapsen kehityksen eri vaiheissa. (Lastentarhaopettajanliitto 2004, 8.)

Päiväkodissa askartelua voidaan tehdä vaihtelevasti kaikkien ikäryhmien kanssa. Se kuuluu niin käsityöhön kuin kuvataiteeseen ja siinä harjoitellaan erilaisia asioita, kuten yhdessä tekemistä, materiaalin kokeilua, leikkiä, keksimistä, luovaa toimintaa ja sorminäppäryyttä. Kun lasta arvostetaan tekijänä, osaa lapsi itsekin arvostaa omia ja toisten töitä sekä työskentelyä. Kasvattajan oma esimerkki käsillä tekemisestä nauttivana ja iloitsevana, kannustaa myös lapsia kokeilemaan ja tekemään. (Karppinen 2009, 58–60.) Jokainen lapsi toi kotoa pajunoksia (ks. opas sivu 7), joista lapset tekivät virpomisvitsoja. Askartelimme lasten kanssa virpomavitsoja ja teimme muuta askartelua käyttämällä lapsilähtöisiä menetelmiä ja ottamalla lapset mukaan suunnitteluun.

Liikkuminen on lapsen hyvinvoinnin ja terveen kasvun perusta. Omaehtoinen ja ohjattu liikunta tarjoaa lapselle mahdollisuuden saada liikkumisen iloa ja onnistumisen kokemuksia sekä sisällä että ulkona. Liikkuessaan lapsi ajattelee, ilmaisee tunteitaan, kokee iloa ja oppii uutta. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus 2005.) Teimme retken kunnan jäähallille (ks. opas sivut 30–31) koko päiväkodin henkilökunnan ja lasten kanssa. Lapset saivat valita pelaavatko jääkiekkoa ulkona vai luistelevatko jäähallissa.

Motoriikan kypsyisvaihe määrää osittain lapsen leikkejä kouluikänsä saakka. Vetäminen, työntäminen, kiipeily, esineiden kantaminen paikasta toiseen, juoksu ja reaktioleikit kehittävät motoriikkaa. Karkeamotoriikka: kävely, potkiminen ja heittäminen, kehittävät lihaskuntoa, koordinaatiokykyä ja tasapainoaistia. Hienomotoriikka ja käden ja silmän yhteistyö kehittyvät rakentelussa ja pienesineleikeissä. (Nieminen & Korpela 2004, 11–17.) Motorisia taitoja harjoittelimme ulkoilutapahtumassa (ks. opas sivut 20–21, 32–33) kun päiväkodissa järjestettiin koko päiväkodin yhteinen ulkoilutapahtuma, jossa oli erilaisia rasteja: pallon heittoa, kävelyä pikkusankkojen päällä, joihin oli laitettu narut, liikenneleikki, tasapainoharjoituksia, erilaisia taitolajeja sekä hiekkapussin heittoa sankoon. Lapsia osallistettiin, he saivat motorisia harjoituksia, ja tarkkuus oli koetuksella. Lapset saivat kädentaito- ja tasapainoharjoituksia, harjoitusta yhteispelistä, ja vuoroista sopimisesta. Jokaisella lapsella oli passi, johon he saivat leiman suorituksesta tehtävästä. Onnistumisen kokemukset ja palkitseminen ovat lapsille tärkeitä.

Päiväkodissa on kerran kuukaudessa yhteinen hetki kaikille, jossa jokainen ryhmä vuorollaan esittää ohjelmaa. Kirjoitin Ylen areenan sivuilta Noita Nokinenä mukaileva kuunnelman. Muokkasin kuunnelmaa lasten toiveiden pohjalta, jonka jälkeen harjoittelimme lasten kanssa esityksen ”Taikapussi löytyy.” Esitimme sen henkilökunnan avustuksella koko päiväkodille (ks. opas sivut 26–29). Olin esityksessä Noita Nokinenä. Toteutimme esityksen käyttämällä osallistamista ja lapsilähtöisiä menetelmiä ottamalla lapset mukaan suunnitteluun.

Satujen ja tarinoiden kautta lasten empatiakyky kehittyy. Muistojen ja kokemusten tarinoiksi muuttamista on hyvä harrastaa, sanotaan Kontiolahden varhaiskasvatussuunnitelmassa 2013. Luin lapsille kirjoja ja tein myös sadutusta lasten kanssa. Sovimme että ne, jotka haluavat olla sadutuksessa mukana, toisivat lempilelun josta tehdään yhteinen tarina (ks. opas sivu 17). Ensimmäisellä kerralla 13:sta lapsesta, kymmenen halusi tehdä kanssani sadutusta, tarkoituksena oli tehdä näytelmä ulkoilutapahtumaan. Lapset olivat sopimuksen mukaan ottaneet lempilelun, josta jokainen kertoi vuorollaan, miksi oli ottanut juuri sen lelun. Kun kaikki lapset olivat kertoneet lelustaan, yksi lapsista aloitti sadun ja toinen jatkoi, niin kauan kun kaikki oli käyty läpi. Ryhmä oli liian suuri yhden ohjatta-

vaksi. Sovimme, että seuraavan kerran osa lapsista jää pois. Koska esityksessä olisi tarvinnut aikuisten apua, ja ulkoilutapahtumassa oli niin paljon kaikkea muuta ja aikuisten aika meni ulkona, sovittiin lasten kanssa, ettei näytelmää esitetä.

Lapsen ja lapsiryhmän leikkitaitojen kehitymisessä aikuisen rooli on aina tärkeä. Aikuisen esimerkki ja vaikutus on kuitenkin aivan erilainen leikin eri tyypeissä ja vaihtelee lapsen kehityksen eri vaiheissa (Lastentarhanopettajaliitto 2004). Lasten toivomuksesta jumppatunnilla (ks. opas sivu 19) he saivat aikuisen johdolla tehdä intiaanijumppaa.

Tutkimisen ja kokeilun avulla syntyvät elämykset auttavat lasta ymmärtämään ympäristöä ja uusia asioita. Lapselle tulisi antaa mahdollisuus kokeilla itse; tutkia ympäristöä, luontoa ja eri ilmiöitä. Tutkiminen ja ihmettely ovat oppimisen ilonlähteinä. (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2005.) Jos tutustuminen ympäristöön ja luontoon sillä hetkellä ei ole mahdollista, niihin voi myös tutustua kirjojen avulla. ”Tutki ja opi ötökät” -kirjan avulla tutustuimme (ks. opas sivu 22) lasten kanssa ötököiden elämään. Ihmetellimme hämähäkin seintukudontaa, seurasimme mehiläisen hunajanvalmistusta ja hämmästelimme pimeässä hohtavaa otusta. (Venhola 2011, 6–31.)

Meillä kaikilla on omat tunteemme. Meillä on paljon erilaisia tunteita, kasvoistamme usein näkee, mitä tunnemme. Lapsella on velvollisuus noudattaa sääntöjä, mutta hänellä on oikeus myös tunteisiinsa. (Kalliala 2012, 47–48.) Lapset piirsivät ja kertoivat tunteistaan, minkä jälkeen keskustelimme tunteista (ks. opas sivu 35).

”Taidekasvatus on sukua kuvitteluleikille. Leikin tavoin se kuuluu varhaiskasvatuksen ytimeen” (Kalliala 2012, 217). Lapset osallistuivat oppaan tekemiseen piirtämällä kannet sekä taidekasvatusta käsittelevien sivujen piirroksat.

Keskustelin lasten kanssa ja havainnoin heidän leikkejään. Lasten mielestä ”päiväkodissa on kaikki kivaa, jumppa, ulkona oleminen, syöminen, leikkiminen, laulaminen, kun luetaan, kerrotaan satuja ja tarinoita, askarrellaan, piirrellään jne.” Lapset kertoivat käyneensä teatterissa. Päiväkodissa on myös laulettu,

mikä oli lasten mieleen. Keskeisintä havainnoinnissa oli se, että päiväkodissa on joidenkin lasten mielestä liikaa leluja ja useimmat niistä ovat kivoja lasten mielestä. Leluja on jopa niin paljon, että lapsella saattaa olla vaikeuksia päättää millä leikkisi. Muistipelit ovat kivoja, ja lapsilla tuntui olevan selvillä kenen kanssa sitä halusi pelata. Lasten mielestä ”Päiväkodissa tärkeintä ja mieluisinta on leikki ystävien kanssa sekä mukava”.

5 Tuutko leikkiin mun kanssa -oppaan toteuttaminen

5.1.1 Oppaan suunnittelu

Tarkoituksena oli, että opinnäytetyön osana valmistuva opas antaisi tietoa 3–5-vuotiaan lapsen leikin merkityksestä lapsen kehitykseen. Tähän pyrin keskustelemalla johdon, työntekijöiden, lasten ja vanhempien kanssa. Oppaassa on myös osio, johon on koottu lähteitä, joista löytyy lisätietoa oppaan käsittelemistä aiheista. Asiantuntijatukea sain toimeksiantajalta, joka esitti toiveita ja neuvoja siitä, kuinka opaslehtistä voisi kehittää ohjauksen välineeksi. Oppaan toteutuksen aikataulusuunnitelma on liitteessä 3.

Keskusteltuani toiminnallisesta opinnäytetyöstä päiväkodin johtajan kanssa hän toivoi, että tekisin oppaan sata paikkaa käsittävän päiväkodin leikeistä. Koko päiväkotitoiminta oli liian iso kokonaisuus toteuttaa opinnäytetyötä, joten koulun ja päiväkodin kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta rajaus tehtiin 3–5-vuotiaiden lasten leikkiin. Koska leikeistä on olemassa paljon valmista materiaalia, päädyimme syvällisempään pohdintaan leikin merkityksestä. Lisäksi päiväkodin johtaja toivoi, että ottaisin esille osallistamisen. Seuraavat luvut oppaan toteutus (ks. opas 5.1.2) ja käyttäjän arvio (ks. opas 5.1.3) kertovat oppaan toteutusprosessista.

5.1.2 Oppaan toteutus

Osallistuin päiväkotityöskentelyyn 18.3–25.4.13.

Maaliskuussa 2013 aloin luonnostella opaslehtisen tulevaa runkoa oppaassa käsiteltävien teemojen kautta. Sisällön suunnittelua ohjasivat lapsilähtöisyys, toimeksiantajan toiveet ja opinnäytetyön sisältämä tietoperusta. Opas koostuu lapsiryhmän toiminnasta ja kokemuksista. Oppaassa kerrotaan mitä leikki on, leikin kautta tapahtuva lapsen oppiminen, leikin merkitys lapsen kehitykseen, hyvät leikkiolosuhteet ja käytännöt, hyvistä leikitavoista huolehtiminen ja miten lapsi tämän kaiken kokee. Osallistamalla ja keskustelemalla selvitin, mitä 3–5-vuotiaat Peltosirkun päiväkodin Metsätähden ryhmän lapset haluavat leikkiä päiväkodissa. Tärkeässä roolissa oppaassa on toiminnallinen lähestymistapa leikin merkityksen esille tuomiseen lapsen kehityksessä.

Oppaassa esittelen myös muutamia kirjallisia lähteitä, joita oppaan lukija voi hyödyntää etsiessään lisätietoa aiheesta. Oppaan jokaiseen aihealueeseen liitin ajatuksia herättelevän kysymyksen, jonka kautta lukija voi luontevasti pohtia leikin merkitystä. Kysymyksiä voi hyödyntää perehdyttämis- tai koulutustilanteissa. Oppaan nimeksi valitsin ”TUUTKO LEIKKIIN MUN KANSSA?” Opas koostuu ryhmän toiminnasta ja kokemuksista ja kertoo myös mitä 3-5-vuotiaat haluavat leikkiä päiväkotia Peltosirkun Metsätähden ryhmässä. ”Tuutko leikkiin mun kanssa? ” -kutsu kehottaa aikuisia huomaamaan lapsen yksilönä. Nimen alaotsikon toivon puolestaan selkeyttävän oppaan sisältöä.

Kesäkuussa 2013 tein tuotoksen Ifolor-kuvakirjan muotoon. Oppaan toteuttaminen oli vaikeampaa kuin mitä ajattelin. Koska sosionomin opinnoissa opetukseen ei sisälly graafista suunnittelua, ulkoasun suunnittelussa olisi ollut parempi kääntyä osaavan henkilöstön puoleen. Vanhemmat arvioivat opasta ja palautteen ansiosta opas jalostui. Kritiikki joka kohdistui kuvien käsittelyyn, johtui siitä että ottamistani valokuvista olen joutunut rajaamaan pois lapset joiden vanhemmilta ei ole lupaa kuvien julkaisuun. Tekstiosuudessa osa on suoraa lainausta lasten puheesta. Palautteissa ei ollut montaa muutosehdotusta ja vastaanottajat olivat pääosin tyytyväisiä. Keskustelin päiväkodin henkilöstön kanssa (ks. sivu 22) saamastani palautteesta ja korjasin oppaan toiveiden mukaan.

5.1.3 Käyttäjearviointi

Lähetin tekeillä olevan oppaan 21:n lapsen vanhemmalle sekä viidelle päiväkodin työntekijälle 20.5.13 ja pyysin heitä perehtymään siihen. Arviointilomake toimitettiin päiväkodin kautta vanhemmille. Liitin kirjeeseen saatekirjeen (liite 6) ja arviointilomakkeen (liite 7 ja 8). Suunnittelin erilaisen arviointilomakkeen vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan täytettäväksi. Pyysin palauttamaan arviointilomakkeen päiväkotiin palautuskuoressa 30.5.13 mennessä. Arvioinnissa pyysin vastaajia tarkastelemaan avointen kysymysten kautta oppaan kuvitusta, sisällön kattavuutta ja toimivuutta. Ensimmäiseltä arviointikierrokselta saamani palautteiden perusteella tein oppaaseen muutoksia, jonka jälkeen korjattu opas on nähtävänä päiväkodilla.

Ensimmäisellä arviointikierroksella sain yhteensä seitsemän palautetta. Arviointikierroksen jälkeen koin toisen arviointikierroksen kuitenkin tarpeettomaksi. Tarkastelimme yhdessä toimeksiantajan kanssa palautetta elokuussa, jonka jälkeen viimeistelin oppaan sisällön. Lähetin arviointiin osallistuneille kirjeen, jossa kiitin arviointiin osallistumisesta (liite 9).

Arvioinnin pohjalta kokosin elokuussa 2013 olleeseen työyhteisön kokoukseen opaasta saatua palautetta. Kokouksessa keskustelimme saamani palautteen ja valmistuneen oppaan pohjalta. Työyhteisökokouksessa kävi kuitenkin ilmi, että osa päiväkodin työntekijöistä ei ollut saanut arviointilomaketta. Palautteista kaksi oli päiväkodin työntekijöiltä ja viisi vanhemmilta.

Arviointiin osallistuneista vanhemmista kaksi oli sitä mieltä, että hyvä, selkeä ja helppolukuinen, yhden mielestä kaipasi jäsentelyä, kaksi ei ymmärtänyt kenelle opas oli tarkoitettu. Oppaan sisältävistä teemoista kerrottiin, että tietoa on kattavasti, ja otettujen kuvien kertovan toiminnasta sekä koettiin lasten mietteet hyväksi. Kaksi vastaajista oli kuitenkin toivonut, että joitakin aiheita olisi ehkä hieman enemmän voinut avata, ettei opas olisi niin luettelomainen. Yksi vastaajista olisi kaivannut teemoittelun olevan konkreettisempaa. Palautteesta ei ilmennyt, mihin näillä viitattiin. Vanhemmat kokivat tekstin ja otsikot selkeäksi muotoiluiltaan. Opaslehtisen ulkoasun koettiin vastaavan hyvin oppaan

sisältöä. Kuvien todettiin kertovan paljon ja ulkoasu koettiin siistiksi ja hyvin tehdyksi. Lisäksi tekstiä oli sopivasti ja paketti oli tiivis.

Kuvien leikattu muoto koettiin häiritseväenä. Opas oli tarkoitus tehdä Ifolor-kirjaksi ja näin ollen valmis opas on rakenteeltaan erilainen mitä arvioitava versio oli. Kritiikki, joka kohdistui kuvien käsittelyyn, johtui siitä, että ottamistani valokuvista olen joutunut rajaamaan pois lapset, joiden vanhemmilta ei ole lupaa kuvien julkaisuun. Vanhemmat kiinnittivät huomiota sanajärjestyksiin ja kielelliseen ilmaisuun. Tekstiosuudessa osa on suoraa lainausta lasten sanomisista.

Muussa palautteessa vanhemmilta tuli esille, miten on kiva huomata, että yksilöllisiin tarpeisiin kiinnitetään huomiota. Yksi vanhemmista vastasi ”Hienoa oli lukea myös päiväkodin säännöistä.” Tärkeäksi koettiin myös tieto lapsen omaehtoisen leikin merkityksestä. Päiväkodin henkilökunta kuvasi aiheen laajuutta ja teemoitusta sopivaksi. Koettiin hyvänä, että lapsen ääni on tullut kuulluksi opasta tehtäessä. Tieto oli esitetty sopivassa muodossa ja kuvat sekä kuvatekstit miellyttivät. Esimerkiksi oppaan sisältämät pohdiskelevat kysymykset ohjaavat lapsen varhaiskasvatukseen liittyvää keskustelua. Tärkeänä koettiin se, miten aikuinen voi mahdollistaa leikkiä esim. järjestämällä tilan, välineet jne. Pitkäkestoinen leikki, ilman jatkuvaa keskeytystä, on tärkeää. Toisen työntekijän mielestä varsinaisiin ohjaustilanteisiin kyseinen teos ei anna uutta.

6 Pohdinta

6.1 Prosessin ja oppaan tarkastelu suhteessa viitekehykseen ja tavoitteisiin sekä johtopäätökset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli lapsilähtöisyyden ja leikin merkityksen esille ottaminen varhaiskasvatuksessa, sekä oman ammatillisen osaamiseni kasvattaminen. Tavoitteenani oli herättää keskustelua päiväkodissa ja perheissä lapsilähtöisestä toiminnasta sekä leikin merkityksestä 3–5-vuotiaiden lapsen kehitykseen.

Tavoitteena on kehittää ja entistä enemmän ottaa kasvatuksessa huomioon kasvattajien sosiaalipedagogista toimintaa sekä havainnoimista, osallistamista ja kuulemiseen liittyviä käytänteitä.

Laadin toimeksiantona raportin leikin merkityksestä varhaiskasvatuksessa ja lapsilähtöisestä toiminnasta. Opinnäytetyöprosessin tuotoksena syntyi myös lasten kanssa yhdessä prosessoitu opas 'TUUTKO LEIKKIIN MUN KANSSA?' Opas leikin merkityksestä ja 3–5-vuotiaan leikkitoiveista ohjauksen työvälineeksi toimeksiantajan käyttöön. Toteutin lapsilähtöisen opinnäytetyön prosessin, jossa havainnoin ja osallistin lapsia sadutuksen ja leikin menetelmiä, tuomaan esille lasten omat toiveet päiväkodin toimintojen järjestämisestä.

6.2 Oppaan ja toiminnan tarkastelu

Oppaassa teorian tietoa on peilattu käytännön toimintaan ja tuotu esille lapsen ajatuksia mitä he haluavat leikkiä. Tätä voidaan jatkossa hyödyntää toimintoja suunniteltaessa. Opas tuo esille lasten toiveita leikkivälineistä ja osallistaa lapsia osallistumaan. Se myös herättää keskustelua ja ajatuksia leikin merkityksestä lapsen kehitykseen, miten lapsilähtöisyys näkyy käytännössä päiväkodin arjessa ja minkälainen rooli aikuisella ja lapsella on ryhmässä sekä miten työntekijät ottavat lapsen yksilöllisyyden huomioon.

Lasten osallistamisesta opinnäytetyön prosessiin on kerrottu raportin (ks. sivu 14–17) sekä (liite 1) oppaassa. Oppaan kannessa olevat kuvat ovat lasten piirttämiä. Lasten piirroksia on myös oppaan tunteisiin (ks. sivu 35) liittyvässä luvussa. ”Taidekasvatus on sukua kuvitteluleikille” (Kalliala, 2012, 217). Lasten tekemää taidetta on myös oppaan (ks. sivut 36–37) sivuilla. Lapset olivat innokkaasti mukana ja opinnäytetyön tuotoksena syntyi lasten kanssa yhdessä prosessoitu opas: 'TUUTKO LEIKKIIN MUN KANSSA?' Opas leikin merkityksestä ja 3–5-vuotiaan leikkitoiveista ohjauksen työvälineeksi.” Kuvat ja lasten piirrokset lisäävät oppaan käytettävyyttä.

Perehdyttämistilanteessa uusi työntekijä voi lukea opasta lapsille ja samalla tutustua päiväkodin leikkikulttuuriin. Oppaan sisältö nousi lasten tarpeista, ja sisältöä arvioivat vanhemmat ja alan ammattilaiset

Olen kuullut lasten tarinoita yksilönä ja ryhmissä, mitä leikki heille merkitsee ja mitä he haluaisivat leikkiä päiväkodissa. Päiväkodissa on järjestetty päiväkodin henkilökunnan suunnitelmien mukaista toimintaa, jossa olen ollut mukana. Suunnitelmien lisäksi olen itsenäisesti toteuttanut lapsilähtöistä toimintaa lasten toiveiden mukaan. Toimintaprosessit dokumentoin, kirjoitin auki ja valokuvasin sekä kokosin oppaan. Tekeminen ja kirjoittaminen olivat vuorovaikutuksessa prosessin alusta loppuun.

Oppaan arviointiin liittyi kirjallinen arviointi sekä yhteinen keskustelu ohjaajan ja toimeksiantajan kanssa. Opas on lapsilähtöinen, ja sen tarkoituksena on herätellä ajatuksia leikin merkityksestä kehitykseen. Opas soveltuu luettavaksi kaikille leikin merkityksestä kiinnostuneille.

6.3 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Hyvä tieteellinen käytäntö edellyttää, että työ on tehty rehellisesti, huolellisesti ja tarkasti sekä tiedeyhteisön toimintatapojen mukaisesti. Tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmät ovat tieteellisen tutkimuksen mukaisia, eettisesti kestäviä ja avoimesti esitettyjä. Muiden tekemiä töitä ja saavutuksia tulee kunnioittaa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.) Raportoin avoimesti työn etenemistä tekemistäni ratkaisuista. Osoitin muiden työn arvon noudattaessani tarkkuutta ja rehellisyyttä lähdeviittauksissa. Otin huomioon opasta tehdessäni, että käyttämäni ilmaukset ja sanat olivat neutraaleja.

Käytettävien lähteiden valinnassa on oltava kriittinen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 113). Tutustuin saatavilla oleviin lähdemateriaaleihin laajasti. Käytin opinnäytetyössäni alkuperäisiä ja mahdollisimman tuoreita lähteitä. Kiinnitin huomiota lähteen kirjoittajaan ja hänen asiantuntijuuteensa. Useat suomalaiset asiantuntijat toistuivat lähteitä etsittäessä. Kokosin oppaan sisällön lapsilähtöisyyden, päiväkodin käytäntöjen ja opinnäytetyön tietoperustan pohjalta. Tutkimus- ja teorian tietoon perehtymällä muodostin luotettavan pohjan oppaan sisällölle. Tällöin opas sekä opinnäytetyön tietoperusta tukevat toisiaan. Oppaan etukannessa on vuosiluku, josta ilmenee sen valmistumisvuosi.

Mielestäni oppaan tulee herättää ajatuksia ja innostusta lukijassaan leikin antamasta mahdollisuudesta lastenhoitotyössä. Lasten vanhemmilta on kysytty lupa opinnäytetyöprosessin toteuttamiseen (liite 4). Samalla on kerrottu, etteivät lasten henkilökohtaiset tiedot tule esille missään vaiheessa. Kontiolahden varhaiskasvatuksen päällikkö on myöntänyt tutkimusluvan.

Opinnäytetyöprosessin tuotoksena on 3–5-vuotiaiden lasten mielipiteitä kyseisen päiväkodin leikeistä, jolloin tarinoita ei voi yleistää. Luotettavuus perustuu tarkkaan kirjaamiseen ja dialogiin. Opinnäytetyöprosessin aikana kertynyt aineisto on luovutettu päiväkodille opinnäytetyön valmistuttua. Opinnäytetyöprosessi myötäilee Valtioneuvoston periaatepäätöksen varhaiskasvatuksen valtakunnallisia linjauksia (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2002:9) ja paikallisia varhaiskasvatussuunnitelmia (Kontiolahden kunnan varhaiskasvatussuunnitelman 2013 ja päiväkotit Peltosirkun varhaiskasvatussuunnitelman 2013). Hoidon, kasvatuksen ja opetuksen tulee muodostaa saumaton kokonaisuus, joka tukee joustavasti jokaisen lapsen yksilöllisiä kehityspiirteitä. Menetelmät perustuvat ajankohtaiseen näkemykseen lapsen oppimisesta ja kehityksestä ja tähtää kasvatukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen.

Käytännöntyön syistä aloin tehdä opasta samoihin aikoihin kuin raporttia. Keskusteltuani toimeksiantajan kanssa opinnäytetyöstä ja siihen liittyvästä tuotoksesta minulla oli selvä visio oppaan toteuttamisesta ja teoreettista tietoa, niin toimintatapani ei tuottanut ongelmia. Opinnäytetyön teoriaosuuden kirjoittaminen ennen oppaan toteutusprosessin käynnistämistä olisi ollut järkevämpää. Oppaan luotettavuutta lisää mielestäni se, että opinnäytetyöprosessi on toteutettu yhteistyössä lasten, vanhempien ja muiden lasta hoitavien henkilöiden ja tahojen kanssa, vanhempien ja lasten osallisuutta tukien.

Kenttätyö perustuu luottamukseen ja osallistuminen edellyttää tutkijan ja tutkittavien läheistä yhteistyötä ja asiantuntemuksen jakamista. Aluksi on hyvä keskustella osapuolten odotuksista ja sopia selkeät pelisäännöt. Työyhteisön on tärkeä laatia kirjallinen sopimus tutkimushankkeesta. Jaettu asiantuntijuus vaatii aktiivisuutta. Heidän on saatava vaikuttaa tutkimusprosessin eri vaiheissa, joten keskusteluihin kannattaa varata aikaa (Huovinen 2010, 102).

Osallistuminen edellytti läheistä yhteistyötä ja asiantuntemuksen jakamista. Aluksi keskustelin päiväkodin johtajan ja päiväkodin työntekijöiden odotuksista ja sovin työskentelystä päiväkodilla. Tein kyselyt ja keskustelut vanhemmille ja päiväkodin työntekijöille oppaan toteutuksesta. Osallistin keskusteluun ja rohkaisin erilaisiin toimintatapoihin lasten kanssa, sekä olin itse osallisena toiminoissa. Yhteisiin keskusteluihin olisin toivonut, että työyhteisössä olisi ollut enemmän aikaa. Sopeutin oman toimintani työyhteisön toimintakulttuuriin.

6.4 Ammatillisen kasvu ja kehitys opinnäytetyöprosessin aikana

Verkostotyöskentelyn tavoitteet ja toteuttamistavat on kirjattu kunnan ja yksikön varhaiskasvatussuunnitelmaan. Laadukas varhaiskasvatus on monimuotoista toimintaa, joka edellyttää eri tahojen yhteistyötä. Lapsen kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen tukeminen perustuu ennen kaikkea vanhempien ja kasvatushenkilökunnan yhteistyölle, jota edistää moniammatillisen osaamisen hyödyntäminen ja jakaminen. Moniammatilliseen yhteistyön perustana on avoin tiedonkulku, jonka vanhemmat suostumuksellaan määrittävät. Verkostoyhteistyötä tehdään varhaiskasvatuksen linjausten mukaisesti koko laajan lasta ja perhettä palvelevan verkoston kanssa ja tarvittaessa seudullisesti. Keskeisiä yhteistyötahoja ovat opetus-, sosiaali-, terveys-, kulttuuri- ja liikuntatoimi, yksityiset palveluntuottajat, seurakunnat, järjestöt, oppilaitokset ja sosiaalialan osaamiskeskukset, joiden kanssa tulee sopia yhteistyökäytännöistä ja periaatteista. (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2005.)

Opinnäytetyöskentely vaati yhteistyötaitoja. Työyhteisöissä (kuten muuallakin yhteiskunnassa) toimii erilaisia ja eri elämäntilanteissa olevia ihmisiä, joilla on hyvin erilaisia käsityksiä työstä ja elämästä. Tein yhteistyötä oppaan työstämiseksi muun muassa toimeksiantajan, päiväkodin työntekijöiden, lasten vanhempien ja lasten sekä koulun kanssa (kuvio 1). Tällaiseen moniammatilliseen verkostotyöskentelyyn liittyi useita palavereita ja tapaamisia, jotka lisäsivät vastuuta yhteisen aikataulun suunnittelusta, aikataulussa pysymisestä sekä työn etenemisen tiedottamisesta. Opinnäytetyö lisäsi valmiuksia projektiluontoiseen työskentelyyn. Yhteistyö eri toimijoiden kanssa oli haasteellista, kun yhteistä

sopivaa aikaa ei tahtonut löytyä toimeksiantajan edustajan ja päiväkodin työntekijöiden kanssa.

Kuvio 1. Prosessin kuvaus

Kaiken kaikkiaan opinnäytetyö lisäsi asiantuntijuuttani varhaiskasvatuksesta leikkiin liittyvistä teemoista, lasten leikin ohjaamisesta sekä leikin merkityksestä lapsen kokonaisvaltaiseen kehitykseen. Lisäksi perehdyin leikkiin liittyvän materiaalin tuottamiseen.

Varhaiskasvatuksen verkosto on minulle jo ennestään tuttu, koska olen toiminut sosiaaalialalla yli 35 vuotta ja olen toiminut koululautakunnassa ja kasvatus- ja perheneuvolan johtokunnassa. Uutena asiana tuli se, että verkostotyöskentelyn tavoitteet ja toteuttamistavat on kirjattava kunnan ja yksikön varhaiskasvatussuunnitelmiin. Lisäksi opinnäytetyönaikana selkeytyi toiminnallisen tutkimuksen merkitys työn kehittämisessä.

6.5 Opinnäytetyön hyödynnettävyys sekä jatkotutkimus- ja kehittämisideat

Opinnäytetyön tietoperusta tuo lisätietoa päiväkodin työntekijälle sekä ohjauksesta että leikin merkityksestä. Aihe on työelämälähtöinen. Opinnäytetyön osa-

na valmistunutta opasta päiväkotia voi hyödyntää käytännön työssä. Opas tuo esille 3–5-vuotiaan lapsen toiveita kuvin ja sanoin. Siinä kerrotaan mitä he haluavat leikkiä ja miten lapsia voi osallistaa toimintaan eri menetelmin. Opas toimii päiväkodin työntekijän työvälineenä esimerkiksi uuden työntekijän perehdyttämisessä. Opas sisältää pohdiskeltavia kysymyksiä, jotka herättävät keskustelua ja ajatuksia leikin merkityksestä sekä päiväkodin kulttuurista.

Myöhemmin voisi selvittää oppaan hyödynnettävyyttä käytännön tasolla. Voisi selvittää onko opas tukenut päiväkotityöntekijää uuden työntekijän perehdyttämistilanteessa ja onko opas herättänyt keskustelua leikin merkityksestä ja lapsilähtöisyydestä. Jatkossa voisi myös kehittää päiväkodin työntekijän tietämystä koulutuksen avulla. Koulutuksen aiheena voisi olla leikin merkitys lapsen kokonaisvaltaiseen kehitykseen ja aikuisen tehtävä lasten ohjauksessa. Voisi myös miettiä, mitä aikuinen voisi tehdä leikin hyväksi. Leikin merkitys voisi olla myös vanhempainillan teemana.

Lähteet

- Anttila, P. 2001. Se on projekti – vai onko? kulttuurialan tuotanto- ja palveluprojektien hallinta. Hamina: AKATIMI.
- Ammattieettinen lautakunta 2005. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Arki, arvot, elämä, etiikka. Helsinki: Ammattieettinen lautakunta. http://www.talentia.fi/files/558/1649_Etiikkaopas2005_1_.pdf. 6.9.2013
- Baric', M. 2009. Nukketeatteri taidekasvatuksena ja leikin välineenä. Oppaassa 3. Ruokonen, I., Rusanen, S. Välimäki A-L (toim.). Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino OY. 36–39.
- Callios, R. 1961. Man, play and games. New York
- Heikka, J., Hujala, E. & Turja, L. 2009. Arvioinnista opiksi. Havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa. Vantaa: Printel Oy.
- Heikkinen, H.L.T., Rovio, E. & Syrjälä, L. 2007. Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Vantaa: Dark OY.
- Hintikka, M., Helenius, A. & Vähänen, L. 2004. Leikistä totta. Omaehtoisen leikin merkitys. Hämeenlinna: Tekijät ja Kustannusosakeyhtiö OY.
- Helenius, A., Korhonen, R. 2012. Leikin ensi askeleita. Teoksessa Varhaiskasvatuksen käsikirja. Hujala, E. & Turja, L. (toim.).2. painos ISBN 978-952-451-522-1 Juva: PS-kustannus, 67–76.
- Hintikka, M. 2004. Leikki on lapsen elämää. Teoksessa Hintikka, M., Helenius, A., Vähänen, L. Leikistä totta, omaehtoisen leikin merkitys Hämeenlinna: Tekijät ja Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009 Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hujala, E., Purola, A – M., & Parrila, S., & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää 1.painos ISBN 978–951-97712-6-7 Edufin Oy.
- Hujala, E. 2008. Mikä on varhaiskasvatuksen imago 2000-luvulla? Julkaisussa Varhaiskasvatus 2000-luvulla? Varhaiskasvatuspalvelut ja henkilöstön osaamisvaatimukset. Helsinki: Opetusalan ammattijärjestö.
- Huovinen, T. 2010. Kenttätyö perustuu luottamukseen. Teoksessa Toiminnasta tietoon Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Heikkinen H.L.T., Rovio, E & Syrjälä (toim.) Vantaa: Hansaprint Oy. 101–108.
- Kalliala, M. 2012. LAPSUUS HOIDOSSA? aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa. Helsinki: Gaudamus University Press Oy Yliopistokustannus, HYY yhtymä.
- Karppinen, S. 2009. Kädentaidot ja käsityökasvatus. Oppaassa 3. Rokkonen, I., Rusanen, S. & Välimäki A–L (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino. 58–56.
- Kontiolahden kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2013. http://www.kontiolahti.fi/fi/document.cfm?doc=show&doc_id=1906. 3.1.2013.
- Lastentarhaopettajaliitto ry. 2004. Leikin aika. Lastentarhaopettajaliiton julkaisu 2004 Forssa: Painotalo Auranen. 1, 4.

- Mäkisalo-Ropponen, M. 2011. Vuorovaikutustaidot sosiaali- ja terveysalalla. Hämeenlinna: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Nieminen, P. & Korpela, R. 2004. Leikintarkkailu käsikirja lapsen toiminnallisen kehityksen arvioimiseksi. Psykologiapalveluiden kehittämissyksikön julkaisuja 4/2004. ISBN 951-44-5861-3, ISSN 1457-9421.
- Piers, Maria W. & Millett Landau, Genevieve 1982: Leikin lahja ja sen merkityslapsen kehitykselle. Keuruu: Otava.
- Pleshette Murphy, A. 2010. Alkuteos: The secret of play. Kääntäjä: Mirja Ilves. Lasten leikkiä. Kuinka kasvatat fiksuja, terveitä ja huomaavaisialapsia syntymästä 12-vuotiaaksi. ISBN10: 9515019370. ISBN13: 9789515019370. Kustantaja: Schildts & Södeströms.
- Päiväkoti Peltosirkun varhaiskasvatussuunnitelma 2012. Kontiolahti. 18.9.2013.
- Ranne, K. 2005. Sosiaalipedagogiikka koulutuksessa ja työelämän kehittämisessä. Teoksessa Ranne, K., Sankari, A., Rouhiainen - Valo Ruusunen (toim.) 2005. Sosiaalipedagoginen ammatillisuus Madseninkukasta toiminnan tulppaaniksi. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu. 14–18.
- Ruokonen, I. 2009. Musiikillista oppimisympäristöä luomaan. Oppaassa 3. Ruokonen, I., Rusanen, S. Välimäki A-L (toim.) 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Yliopistopaino OY. 22–29.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2012. Päivähoidon ja valtionhallinnon tehtävät opetus- ja kulttuuriministeriölle. <http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/-/view/1847372.30.9.2013>.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2009. Varhaiskasvatuksen uudistamisen linjauksia Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:28 http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-9933.pdf. 30.9.2013.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2002. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2002: 9. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen julkaisu 2005. Oppaita 56. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Turja, L. 2012. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, E & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: PS-kustannus. 41–66.
- Toiviainen, T. 2009. Draamakasvatuksen mahdollisuudet varhaiskasvatuksessa. Oppaassa 3. Ruokonen, I., Rusanen, S. Välimäki A-L (toim.). Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa Helsinki: Yliopistopaino OY. 30–35.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf. 18.9.2013.
- Turja, L. 2004. Arvioidaan yhdessä Näkökulmia arviointiin varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Kuppila, P. (toim.) Lapsen laadun määrittäjinä ja arvioijina. Tampere: Tammer-Paino Oy, 16–17.
- Venhola, H. 2011. Tutki ja opi Ötökät. Helsinki: Egmont Kustannus Oy Ab / Kirjaliitto.
- Verkka, K. 4-V-hanke 2008–2011. Välitä, Vaikuta, Viihdy, Voi hyvin. http://www.4v.fi/files/4216/osallisuuskalvot_pk_pieni.pdf. 18.3.2013.

Vähänen, L. 2004. Mitä on omaehtoinen Leikki? Teoksessa Hintikka, M., Helenius, A. & Vähänen, L. Leikistä totta, omaehtoisen leikin merkitys. Hämeenlinna: Tekijät ja Kustannusosakeyhtiö OY.

TUUTKO LEIKKIIN MUN KANSSA?

*Opas leikin merkityksestä ja
3–5-vuotiaan leikkitoiveista
ohjauksen työvälineeksi*

Kopiointikielto

Tämän oppaan osittainenkin kopioiminen on tekijänoikeuslain mukaan kielletty ilman nimenomaista lupaa.

Sisältö, valokuvat ja toteutus Karelia-ammattikorkeakoulu, sosionomiopiskelija Seija Turunen.

Ulkoasun suunnittelivat päiväkotit Peltosirkun Metsätähden ryhmän lapset, henkilökunta ja Karelia-ammattikorkeakoulu, sosionomiopiskelija Seija Turunen.

Opinnäytetyön ohjauksesta on vastannut Karelia-ammattikorkeakoulu, 2013.

Kontiolahden kunta

Sisältö

Mitä leikki on?	5
Leikki voidaan jakaa?	6–7
Leikin kautta tapahtuva lapsen oppiminen	8
Leikin merkitys lapsen kehitykseen	9
Hyvät leikkiolosuhteet ja käytännöt	10
Huolehdi hyvistä leikkitavoista	11
Päiväkodin säännöt	12
Lapsi kokee näin	13
3–5-vuotiaan leikki	14–15
Mitä 3–5-vuotias haluaa leikkiä päiväkotit Peltosirkun Metsätähden ryhmässä	16–25
Osallistamisesta osallistumiseen	26–29
Leikki ja liikunta	30–33
Tunteiden ilmaisu	34–35
Kuvallinen ilmaisu	36–37
Leikin merkitys lapsen kehitykseen	38–39
Lopuksi	40
Lähteet	41

Toimeksiantosopimus

OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSANTOSOPIMUS

Toimeksiantaja	
Organisaation nimi:	Kontiolahden kunta/ päiväkotitoimisto
Toimeksiantajan edustaja:	Marja Kauppinen
Osoite:	Ellinatie 12, 00710 Lehto
Puhelinnumero:	0400 743 026
Sähköposti:	Marja.Kauppinen@kontiolahti.fi

Opiskelijan/opiskelijoiden tiedot	
Koulutusohjelma:	Sosiaalialan koulutusohjelma
Opiskelijanumero(t) ja nimi(et):	1100065 Seija Turunen
Puhelinnumero:	050 309 8403
Sähköposti:	Seija.1.Turunen@edu.pkamk.fi

Toimeksiantajan sitoumukset	
Toimeksiantaja tukee opiskelijaa opinnäytetyön suorittamisessa antamalla työn suorittamiseen tarvittavia tietoja ja sisäisiä aineistoja tarpeeksi katsomallaan tavalla. Toimeksiantaja vastaa opinnäytetyön määrällisestä tutkimuksesta aiheutuviin kustannuksiin, jotka ovat kopiointi- ja postituskulut.	

Opiskelijan sitoumukset	
Opiskelija laatii toimeksiantajalle määrällisen tutkimuksen toimeksiantajan käyttöön. Toimeksiantaja saa oikeuden käyttää tutkimussuunnitelmaa, tutkimusaineistoa ja sen tuloksia sisäisessä kehitystyössään. Lisäksi toimeksiantaja saa hyödyntää nyt tehtävää tutkimusta tilatessaan myöhemmin omaan käyttöönsä samansisältöistä seuranta tutkimusta kolmannelta osapuolelta.	

Opinnäytetyön ohjaus PKAMK:ssa	
Ohjaaja(t):	Milla Pasanen

Opinnäytetyön julkisuus	
Opinnäytetyö on julkinen asiakirja ja se voidaan julkaista Theseus-verkkokirjastossa.	

Allekirjoitukset	
Päiväys 27.2.2013	Opiskelijan allekirjoitus ja nimenselvennys Seija Turunen
Päiväys 27.2.2013	Toimeksiantajan edustajan allekirjoitus ja nimenselvennys Marja Kauppinen

Aikataulu

Helmikuu 2012	<ul style="list-style-type: none"> • 8.2.2012. -info opinnäytetyöstä • aiheen valinta
Helmikuu - Syyskuu 2012	<ul style="list-style-type: none"> • lähteiden etsiminen • tutustuminen kirjallisuuteen
Lokakuu 2012	<ul style="list-style-type: none"> • yhteydenotot toimeksiantajaan • 12.10.2012 tapaaminen toimeksiantajan kanssa, alustava aiheenrajaus • opinnäytetyön info 22.10.2012 Miian tapaaminen
Marraskuu 2012	<ul style="list-style-type: none"> • ideapaperin työstäminen • aiheen varmistus • materiaaliin tutustumista • lukupiirijaot • lukupiiriin osallistuminen 16.11.2012 • 26.11.2012 osallistuminen opinnäytetyöseminaariin • tutkimusten etsimistä
Joulukuu 2012	<ul style="list-style-type: none"> • opinnäytetyösuunnitelman kirjoittamista
Tammikuu 2013	<ul style="list-style-type: none"> • 3.1.2013 toinen tapaaminen toimeksiantajan kanssa • aiheenrajaus tarkentuu leikin merkitykseen • opinnäytesuunnitelman esittäminen lukupiirissä
Helmikuu 2013	<ul style="list-style-type: none"> • tarkennettu opinnäytesuunnitelma • tietoperustan kirjoittamista • kolmas tapaaminen toimeksiantajan kanssa • toimeksiantosopimus • viikko(9) 26.2.2013 keskustelu päiväkodin työntekijöiden kanssa.

Maaliskuu 2013	<ul style="list-style-type: none"> • oppaan sisällön laatimista • viikko (12) 18.3.2013 keskustelu, askartelu virpomisvitsojen teko, kuvaus • viikko (12) 21.3.2013 jäähallilla lasten kanssa, kuvaus • viikko (12) sadun kirjoittaminen ylen areenasta • viikko (12) 22.3.2013 Osallistaminen, yhteisen esityksen harjoittelu lasten kanssa, kuvaus • viikko (13) 25.3.2013 yhteinen esitys lasten kanssa koko päiväkodille, kuvaus • raportointia opinnäytetyön edistymisestä
Huhtikuu 2013	<ul style="list-style-type: none"> • viikko (14) 2.4.2013 sadutusta, keskustelu, kuvaus • viikko (15) 8.4.2013 sadutusta, keskustelu, kuvaus • viikko(16)18.4.2013 lukupiiri • viikko(17) 23.4.2013 oppaan katsominen • viikko (15) ulkoilutapahtuma 25.4.2013 teemana ”leikin merkitys varhaiskasvatuksessa” keskustelua, esiteen teko lasten vanhemmille, kuvaus • raportointia opinnäytetyön edistymisestä
Toukokuu 2013	<ul style="list-style-type: none"> • oppaan sisällön hiomista • opas lähti arvioitavaksi 27.5.>viimeinen palautuspäivä 31.5.
Kesäkuu 2013	<ul style="list-style-type: none"> • lukupiiri 3.6.2013 • arviointikierroksen tulokset>muutokset oppaaseen • raportointia opinnäytetyön edistymisestä
Heinäkuu 2013	<ul style="list-style-type: none"> • tietoperustan viimeistelyä • raportointia opinnäytetyön edistymisestä

Elokuu 2013	<ul style="list-style-type: none">• yksilöohjaus• oppaan sisältö viimeistellään toimeksiantajan kanssa
Syyskuu 2013	<ul style="list-style-type: none">• toiminnan arviointia• tiivistelmän laatiminen• opinnäytetyön viimeistely
Lokakuu 2013	<ul style="list-style-type: none">• 10.10.2013 ilmoittautuminen seminaariin• 22.10.2013 äidinkielen opettajalle• opinnäytetyön viimeistely• 12.11.2013 työ valmis ja tarkastukseen
Marraskuu 2013	<ul style="list-style-type: none">• opinnäytetyöseminaari: opinnäytetyön esittäminen 12.12.2013

Lupa

Seija Turunen
Penkkitie 1
81200 ENO

3.3.2013

Arvoisat lastenvanhemmat

Opiskelen Karelia ammattikorkeakoulussa sosionomiksi, teen opinnäytetyöni Peltosirkun päiväkodissa Ellintie 12, Lehmo. Aiheena LEIKIN MERKITYS PELTOSIRKUN PÄIVÄKODIN VARHAISKASVATUKSESSA Mitä 3–5-vuotiaat haluavat leikkiä?

Tarkoituksena on toteuttaa toiminnallinen lapsilähtöinen opinnäytetyön prosessi, jossa osallistaen lapsia leikin ja avoimen keskustelun kautta tuomaan esille omat toiveet päiväkodin toimintojen järjestämisestä. Tiedon keruussa käytän avointa keskustelua, lasten, Teidän vanhempien ja työyhteisön henkilöstön kanssa. Olen mukana 24.5.2013 päiväkodin ulkoilutapahtumassa.

Laadin toimeksiantona Kontiolahden kunnan varhaiskasvatuksen käyttöön toiminnallisen tutkimus raportin leikin merkityksestä varhaiskasvatuksessa ja lapsilähtöisestä toiminnasta. Toimintaprosessit kirjoitan auki, valokuvaan ja kokoan oppaan. Opinnäytetyöprosessin tuotoksena syntyy lasten kanssa yhdessä prosessoitu opas: TUUTKO LEIKKIIN MUN KANSSA? Mitä 3–5-vuotiaat haluavat leikkiä päiväkodissa? jää toimeksiantajan käyttöön.

Oppaasta on hyötyä päiväkodille, lapsille ja vanhemmille ja kaikille, jotka ovat kiinnostuneet varhaiskasvatuksesta. Tuotoksen tavoitteena on tarjota lapsille monipuolista ja elämyksellistä toimintaa, josta he nauttivat. Tuokioiden suunnittelussa otan huomioon yhteiskumppaneiden ja lasten tarpeet.

Kumppaneina toimivat päiväkodin johtaja Marja Kauppinen ja sekä Peltosirkun päiväkodin työntekijät.

Olen mukana toimintatuokiossa päiväkodilla 14.3 alkaen

Alustavasti olen sopinut päiväkodin kanssa seuraavista päivistä.

14.3.2013 klo 9.00–10.00, pidän toimintatuokion lapsille, jossa yhdessä kävisin läpi lasten kanssa mitä voisimme tehdä.

18.3.2013 klo 9.00–10.00, olen jumpparyhmässä lasten kanssa, ja pidän toisen lapsilähtöisen jumppatuokion, keskustelen ja valokuvaan.

21.3.2013 klo 9.00–10.00, olen mukana kuvaamassa virpomisvitsojen tekoa ja keskustelen askartelun lomassa.

25.3.2013 puolet lapsista on jumpassa, toisten lasten kanssa teen sadutusta, jokainen lapsi voisi tuoda haluamansa lelun mukanaan ja voisimme suunnitella yhteistä esitystä ulkoilutapahtumaan.

2.4.2013 9–10 Harjoittelisimme yhteistä esitystä.

8.4.2013 9–10 Harjoittelisimme yhteistä esitystä.

22.4.2013 klo 12–13 Leikkiin liittyvän oppaan suunnittelua päiväkodin työntekijöiden kanssa.

24.5.2013 Olen mukana ulkoilutapahtumassa, alustava opas esillä, oppaasta voi antaa palautetta 31.5.2013 saakka.

Toukokuu 2013 oppaan> sisällön hiomista.

Kesäkuu 2013 arviointikierroksen tulokset>muutokset oppaaseen.

Heinäkuu 2013> tietoperustan viimeistelyä.

Elokuu 2013 oppaan sisältö viimeistellään toimeksiantajan kanssa.

Luovutan oppaan ja tutkimuksessa käytetyn aineiston päiväkodille opinnäytetyön valmistuttua. Lasten henkilökohtaiset tiedot eivät tule esille missään vaiheessa.

Saako lapsianne videoida ja valokuvata ja kuvia käyttää opinnäytetyöhön liittyvissä tehtävissä. Huoltajan suostumus lomakkeen loppuun voi kirjoittaa terveisiä toiminnan järjestämiseen liittyen.

Yhteistyöterveisin
Seija Turunen
sosionomiopiskelija (AMK)
050 3098403.

HUOLTAJAN SUOSTUMUS

Peltosirkun päiväkot

Suostun että lapseni voi osallistua opinnäytetyön prosessiin?

☐	kyllä
☐	ei

**Suostun siihen, että lastani saa videoida 14.3 alkaen
ja videoita saa käyttää aiheeseen liittyvässä opinnäytetyön tehtävässä?**

☐	kyllä
☐	ei

**Suostun siihen, että lastani saa valokuvata 14.3 alkaen
ja kuvia saa käyttää aiheeseen liittyvässä opinnäytetyön tehtävässä?**

☐	kyllä
☐	ei

Saako lapsestanne otettuja valokuvia käyttää oppaassa?

☐	kyllä
☐	ei

Jos vastaatte kyllä, saako valokuvassa käyttää lapsenne nimeä?

☐	kyllä
☐	ei

Saako lapsenne piirustuksia käyttää oppaassa?

☐	kyllä
☐	ei

Jos vastaatte kyllä, saako piirustuksessa käyttää lapsen nimeä?

☐	kyllä
☐	ei

Lapsen nimi

Päiväys

Päiväys

Huoltajan allekirjoitus

Huoltajan allekirjoitus

Nimenselvennys

Nimenselvennys

LEIKIN MERKITYS LAPSEN KEHITYKSEEN

- Varhaiskasvatuksessa lapsilähtöisyys ja lapsen osallistaminen on tärkeää
- Omaehtoinen leikki on avain lapsen monipuoliseen oppimiseen
- Leikkiä voidaan käyttää kaikessa toiminnassa
- Lapsen kehitys tapahtuu leikin kautta
- Leikki on luonnollinen tapa oppia, mielikuvitus kehittyy, lapsi oppii, yhteispeli ja ajattelu muuttuvat abstraktimmaksi, keskittymiskyky ja itsekuri paranevat sekä leikki auttaa lasta ymmärtämään maailmaa
- Lapsella on oma kulttuuri
- Päiväkodilla oma kulttuuri
- Ensisijainen oikeus ja vastuu lasten kasvatuksesta ja hyvinvoinnista on lasten vanhemmilla
- Kasvatuskumppanuuteen perustuva yhteistyö on tärkeää lasten vanhempien kanssa
- Hoidon ja kasvatuksen ja opetuksen tulee muodostaa saumaton kokonaisuus, joka tukee joustavasti jokaisen lapsen yksilöllisiä kehityspiirteitä
- Tavoitteena on, että palvelujärjestelmää kehitetään lasten ja perheiden tarpeista lähtien (sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2002).
- Kasvatuksen puheenvuorossaan "Leikistä totta"-kirjassa ohjataan aikuisia ymmärtämään, että omaehtoinen leikki on avain lapsen monipuoliseen oppimiseen. (Hintikka, Helenius & Vähänen 2004).

Saatekirje

Seija Turunen
Penkkitie 1
81200 ENO

20.5.2013

Hyvä vastaanottaja,

opiskelen sosionomiksi Karelian-ammattikorkeakoulussa ja teen opinnäytetyöhön liittyvänä lasten kanssa yhdessä prosessoitua opasta TUUTKO LEIKKIIN MUN KANSSA? Leikin merkityksestä 3–5-vuotiaalle. Mitä 3–5-vuotiaat haluavat leikkiä päiväkodissa? Oppaan kohderyhmänä ovat päiväkotit Peltosirkun Metsätähden 3–5 vuotta täyttäneet lapset. Opinnäytetyön toimeksiantaja on Kontiolahden kunta.

Tämän kirjeen liitteenä on luonnos suunnitelmastani oppaan sisällöstä. Opas on tarkoitus tehdä Iflor-kirjaksi ja näin ollen valmis opas on rakenteeltaan erilainen. Kirje sisältää myös arviointilomakkeen, johon toivon Teidän vastaavan sekä palauttavan päiväkodille palautuskuoressa. Valmistuvan oppaan kannalta olisi tärkeää saada palautetta. Toivon, että arvioitte oppaan sisällön kattavuutta ja toimivuutta.

Arviointilomakkeeseen vastanneiden henkilöllisyys ei tule missään vaiheessa ilmi. Antamanne tiedot käsitellään luottamuksellisesti. Hyödynnän antamianne vastauksia myös opinnäytetyön raporttia kirjoittaessani.

Tämä on oppaan ensimmäinen arviointi. Teiltä saamanne palautteen pohjalta teen oppaaseen muutoksia. Tämän jälkeen tapahtuu toinen arviointi, kesäkuun loppuun mennessä. Korjattu toiminta-opas on nähtävänä päiväkodilla. Lisäksi keskustelemme päiväkodinhenkilöstön kanssa saamastani palautteesta.

Toivomme teidän palauttavan liitteenä olevan arviointilomakkeen postitse palautuskuoressa 31.5.2012 mennessä. Osoite on merkitty palautuskuoreen, palautteen voi jättää päiväkodille. Oppaan voitte halutessanne pitää itsellä.

Yhteistyöstä kiittäen

Seija Turunen
sosionomi opiskelija
seijas.turunen@telemail.fi

Oppaan arviointilomake lasten vanhemmille

Pyydän palautetta oheisesta oppaasta. Voitte kirjoittaa kommenttejanne varattuun tilaan.

Oliko opas helppo lukea ja ymmärtää? Oliko tekstissä sanoja tai asioita, joita ette ymmärtäneet?

Oliko oppaassa sopivasti tietoa leikkiin liittyvistä teemoista? Olisitteko kaivaneet lisää tai vähemmän tietoa jostakin aiheesta?

Oliko oppaassa käytetty sopivaa tekstin kirjainkokoja ja asettelua?

Mitä mieltä olette oppaan kuvituksesta? Tukeeko kuvitus oppaan sisältöä? Muuta palautetta ulkoasusta:

Muuta palautetta oppaasta:

Kiitos palautteestanne!

Arvioinnin palautus 31.5.2013 mennessä palautuskuoressa päiväkotiin.

Oppaan arviointilomake päiväkodin työntekijälle

Pyydän palautetta oheisesta oppaasta. Voitte kirjoittaa kommenttejanne varattuun tilaan.

Oliko oppaassa tietoa sopivasti? Olisitteko kaivanneet jostakin lisää/vähemmän tietoa?

Onko oppaaseen otettu riittävästi eri teemoja? olisitteko kaivanneet oppaan sisältävän jotakin lisää/vähemmän?

Oliko tieto esitetty mielestänne sopivassa muodossa?

Miten opasta voisi hyödyntää varhaiskasvatuksen ohjaustilanteessa? Miten esimerkiksi oppaan sisältämät pohdiskelevat kysymykset ohjaavat lapsen varhaiskasvatukseen liittyvää keskustelua?

Kiitos palautteesta!

Arvioinnin palautus 31.5.2013 mennessä palautuskuoressa päiväkotiin.

Kiitoskirje

24.10.13

Hyvä vastaanottaja,

lähetin Teille toukokuussa Opinnäytetyöprosessin tuotoksena syntyneen, lasten kanssa yhdessä prosessoidun oppaan arvioitavaksi. TUUTKO LEIKKIIN MUN KANSSA? Mitä 3–5-vuotiaat haluavat leikkiä Peltosirkun päiväkotia Metsätähden ryhmässä?

Sain Teiltä arvokkaita mielipiteitä oppaasta. Lämpimät kiitokset arviointiin osallistumisesta. Sain opaslehtisestä myönteistä sekä kriittistä palautetta ja opaslehtistä työstäessä olen ottanut huomioon esittämänne parannusehdotukset.

Opas on tarkoitus tehdä Ifilor-kirjaksi ja näin ollen valmis opas on rakenteeltaan erilainen mitä arvioitava versio oli. Oppaan toteuttaminen oli vaikeampaa mitä ajattelin. Kriitikki joka kohdistui kuvien käsittelyyn, johtui siitä että ottamistani valokuvista olen joutunut rajaamaan pois lapset joiden vanhemmilta ei ole lupaa kuvien julkaisuun. Tekstiosuudessa osa on suoralainausta lasten sanomisista. Palautteissa ei tullut useita muutosehdotuksia ja vastaanottajat olivat pääosin tyytyväisiä.

Olen keskustellut päiväkodinhenkilöstön kanssa saamastani palautteesta ja korjattu toiminta-opas on nähtävänä päiväkodilla.

Yhteistyöstä kiittäen

Sosionomiopiskelija

Seija Turunen

seijas.turunen@telemail.fi